

ЕКО - НАРЪЧНИК "ЗЕЛЕНИ ДЕТСКИ ГРАДИНИ ЗА УСТОЙЧИВО БЪДЕЩЕ"

Проект № СВ006.1.11.079
„Зелени детски градини за устойчиво бъдеще“

Съдържание

I. ВЪВЕДЕНИЕ В ПРОЕКТА	3
II. СЪЩНОСТ И ЦЕЛИ НА РЪКОВОДСТВОТО	4
III. ТЕОРЕТИЧНИ НАСОКИ	7
1. ОБЩИ НАСОКИ – УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ	7
2. МЕТОДИ НА РАБОТА	8
3. ОСНОВНИ ТЕМИ В ЕКОЛОГИЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ	19
4. ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ И СПЕЦИФИКИ НА РАБОТАТА С ВСЯКА ОТ ТЯХ	22
IV. ИНТЕГРИРАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В УЧЕБНИТЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ	28
V. ПРИРОДАТА „ОТВЪН-НАВЪТРЕ“ И ПРИМЕРИ ЗА ДЕЙНОСТИ В „ЗЕЛЕНИ“ КАБИНЕТИ	38
1. СЪЩНОСТ	38
2. ПРЕДИМСТВАТА ОТ ДЕЙНОСТИ НА ОТКРИТО. РОЛЯТА НА ВЪЗРАСТНИЯ	42
3. ПАРТНЬОРСТВО И КОМУНИКАЦИЯ С РОДИТЕЛИТЕ	47
4. ВКЛЮЧВАНЕ НА ДЕЦАТА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ (СОП)	49
VI. ЛИТЕРАТУРНА СПРАВКА/ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ	60

I. ВЪВЕДЕНИЕ В ПРОЕКТА

Научните и образователните общности все повече осъзнават "екологичният неуспех" на всички нива на образованието. Водеща причина за това е ниската екологична осведоменост на хората, липсата на екологично съзнание и позиция за опазването на околната среда. Ето защо един от начини за промяна на сегашната екологична ситуация е екологичното образование. Когато се постави като приоритет, може да отговори на обществения интерес и очаквания за подготовка на екологично културни и съпричастни лица, способни да разберат разнообразието и сложността на природните, социалните и моралните проблеми, да намерят своето място в света, да отговорят адекватно на промените в околната среда и да вземат съзнателни, отговорни и мотивирани решения.

Еко – наръчникът, е инструмент в помощ на педагозите в предучилищна възраст и е в съответствие със съвременните интерактивни подходи в учебно-възпитателния процес. Той представлява набор от насоки, методи, практически примери, които да допринесат за по-ефективно екологично образование на децата. Предназначението му е да популяризира идеи и принципи на устойчиво развитие в детските градини и да даде препоръки на учители и родители в процеса на включване на децата от най-ранна детска възраст в света на екологичното познание.

Чрез съдържанието ще се опитаме да предложим ефективни методи, техники на работа, дидактични подходи, чрез които децата с помощта на учителите в образователния процес да се научат да опознаят природата, да са грижовни стопани, да са отговорни и да прилагат знанията си в ежедневието.

Връзка между ИНТЕРРЕГ-ИПП Програма за трансгранично сътрудничество между Р. България и Р. Македония 2014-2020 и Проект "Еко-градини за устойчиво бъдеще"

С наръчника се подкрепят идеите на новата ИНТЕРРЕГ-ИПП трансгранична програма България – Македония 2014-2020, одобрена от Европейската комисия на 5ти август 2015 г. с Решение номер № С (2015) 5653. Тя се съсредоточава върху мерките, насочени към смекчаване на последиците от изменението на климата, както и в решаването на въпроси, свързани с опазване на природата и биологичното разнообразие, устойчивото използване на природните ресурси, опазване на околната среда и управление на риска на трансгранично ниво.

Екологичният наръчник е една от дейностите по Проект "Зелени детски градини за устойчиво бъдеще" и е в тясна връзка с Програмата за трансгранично сътрудничество между

Р. България и Р. Македония 2014-2020. Целта на проекта е опазването на околната среда и устойчивото използване на природните ресурси в региона, чрез инвестиции в „зелена“ инфраструктура и образование в сферата на енергийната ефективност в трансграничния регион и по конкретно на деца в предучилищна възраст и в детските градини. Проектът е насочен изцяло към дребно-машабни инвестиции в енергийна ефективност и възобновяеми енергоизточници в сградите на детски градини намиращи се в Струмица и Кюстендил: реконструкция, доставка и оборудване на "зелени" кабинети; изграждане на "зелени" детски площадки, образование на педагозите в детските градини и родителите с което ще добият нов поглед и познания относно опазването на околната среда и устойчивото използване на природните ресурси в трансграничния регион. Всяка детска градина с насоченост към опазване на околната среда означава, че тя допринася за постигането на по-богата, по-здравословна и по-стабилна околна среда. Повишаване на енергийната ефективност е не само основно предизвикателство в съвременното ни. Темата не е просто „важна“. Тя е една устойчива тенденция в нашия съвременен потребителски свят. И това налага да се направят първи стъпки във възпитанието и обучението на подрастващите като ново поколение, което да расте с отношение, грижа и отговорност за нашия общ дом - Планетата Земя.

II. СЪЩНОСТ И ЦЕЛИ НА РЪКОВОДСТВОТО

Р България и Р Македония са съседни страни със сходни природни, културни, исторически и образователни характеристики и дава възможност за обмяна на опит и идеи в образованието, във възпитаването и изграждането на ценностна система и екологична култура у децата от предучилищна възраст.

Формирането на екологично поведение и създаване на навици, запознаването с обекти на живата и неживата природа с оглед на исторически, географски и етнографски особености от родния край е препоръчително да стартира в предучилищна възраст. Екологичното образование на подрастващото поколение трябва да е насочено към опазване и грижа на заобикалящата ги среда за създаване на разбиране у децата за единство между човека и природата. Важно е в предучилищна възраст децата да познават природата и връзката на човека с нея както и влиянието което оказват. Задачата на педагога е да възпита отзивчиви, състрадателни деца, да работи за възпитаване на екологично съзнание, и развиване на нравствени добродетели и морални ценности у децата. Нашата цел е да провикираме интерес у децата към родната природа, грижливо отношение и поемане на

лична отговорност за опазването и разбира се привличане на родителите и обществеността към работа в градината за добра социализация и екологично възпитание на децата.

Педагогическите екипи от ДГ „Детска радост“, Струмица и ДГ „Първи юни“, Кюстендил са обединени в своето разбиране, че екологичното образование на детето преминава през йерархията: семейство – детска градина – училище и е процес, който продължава през целия съзнателен живот като формира чувство за емоционална близост със света на природата в ранна детска възраст; способства за разбирането на цялостната картина на света; възпитава чувство на отговорност към природата и осъзнава приноса от личното му въздействие върху природата.

Детската градина в лицето на ръководство, учители, деца съвместно с родителската общност, работейки заедно, може да доведе до постигане на целите на екологичното образование и да гарантира непрекъснатост на цикъла на обучение. Основните задачи са:

- Формиране у децата от предучилищна възраст на адекватни екологически представи. В предучилищна възраст преобладава нагледно-действено и нагледно-образно мислене, което предполага, че само специално подбрана и подходяща за възрастта информация за Природата може да осигури разбирането и усвояването на знанията.
- Изграждане на отношение у детето към природата
- Изграждане на навици и умения за различни дейности в природата
- Провеждане на Екологичното образование в тясна връзка с традициите, обичаите и природните забележителности от родния край на децата.

Реформите в предучилищното образование наложиха все по-честото използване на понятието „екологично образование“ като синоним на „екологично възпитание“. То се свързва с овладяване на екознания и умения за изучаване на околната среда. Успехите в тази насока зависят от качеството на организация и управление на екологичното образование в детската градина.

Екологичното възпитание формира екологична култура и екологично съзнание и е резултат от целенасочено обучение и възпитание от най-ранна детска възраст. То заема все по-приоритетно място в предучилищна възраст и е своеобразен, организиран процес на педагогическо взаимодействие, насочен към конкретни цели – поставяне основите на положително отношение на детето към природата, усвояване на знания за нея, изграждане на екологично мислене, екологично съзнание и естетически качества, мотивация за поддържане равновесието в природата.

Детската градина има своето специално място по отношение на създаването и прилагането на политики за насърчване на личната отговорност на всеки за опазването на

околната среда. В предучилищна възраст се поставят основите на екологичното възпитание с цел изграждане положително отношение на децата към природата, чрез усвояване знания, умения за взаимодействие и отговорност за опазването и чиста природа за бъдещите поколения. Непосредственият контакт с природата и нейните дадености оказват благотворно влияние върху децата. Според Рут Уилсън (1994), екологичното образование в ранна детска възраст включва развитието на чувството на удивление; признателност за красотата и възшебството на естествения свят; възможности да изпитат радостта от близостта към природата и уважение към другите същества. Това също включва развитието на интерес и благодарност към света около нас. Този вид обучение е повече от когнитивен процес. Естественият стремеж на детето към познание е в основата на възпитателно-образователната работа в детската градина. Емоциите играят особено важна роля в ранна детска възраст. Ето защо педагозите трябва да предоставят възможности на децата да изпитат мир, радост и очарование от природата, защото тези емоции подпомагат усвояване на знания, умения и нагласи (Gardner, 1999).

Екологични знания - Формирането на екологични знания за природата у децата от предучилищна възраст не е изолиран процес, а част от цялостната възпитателно – образователна работа във всички дейности. Натрупването на информация за природата под формата на знания у децата е основа за осъществяване на екологично възпитание и екологосъобразен начин на живот.

Знанията и тяхната основополагаща за екологичното възпитание функция Н. Виноградова разделя основно на две групи:

- Знанията за флората и фауната, чрез които се разширява детският кръгзор и се съдейства за развитие на интелектуалната дейност;
- Знания за формиране на взаимодействие на човека с природата, определящи правилата за поведение и нравствените форми на отношение към природата.

За да придобие опознаването на природата личностен смисъл за детето, то трябва да пристъпи към нея с радост и интерес.

Екологично самосъзнание - Формирането и развиването на екологичното самосъзнание, т.е. на уменията за самостоятелно прилагане на екологичния подход към предметите и явленията от заобикалящата среда предполага, че мисленето на детето се насочва постепенно към търсене на отговори на конкретна формулировка на въпросите: *“Кой с кого е свързан? Защо е свързан? Какво ще стане, ако се наруши връзката? Какви са последиците от тази връзка? В какво се изразява тя?”*.

Екологично съзнание - Отношението на личността към природата зависи от неговото съзнание, а екологичното съзнание се изгражда от неговото детство до края на живота му.

Изграждането на екологично съзнание, нов начин на мислене, на нова ценностна система са предпоставка за изграждане на модел на поведение, отнасящо се към природата с необходимото внимание и уважение. . Жизнено важно е екологичното мислене да стане неизменна част от общата култура на децата и трайно да промени мисленето на младото поколение.

Екологично поведение е взаимодействието на децата с природата. Доказателство за успешно формирани интелектуални и практически умения в посока екологосъобразност на различните видове детска дейност. Всяко поведение може да се оцени от екологична гледна точка, поради което и проф. Елка Янакиева въвежда понятието *«екологосъобразно поведение»*. Детето с лекота взаимодейства със заобикалящата го среда, разрешава интелектуални и практически задачи. Екологичното поведение в ранна детска възраст се проявява произволно, а в края на предучилищна възраст – напълно осъзнато. От екологична гледна точка действията на децата биха могли да се определят като вътрешни, осъзнати действия.

III. ТЕОРЕТИЧНИ НАСОКИ

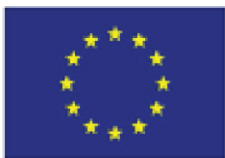
1. ОБЩИ НАСОКИ – УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Устойчиво развитие е начин на използване на природните ресурси, който цели да задоволи човешките нужди като същевременно запазва естествения баланс в околната среда, така че тези потребности да могат да бъдат задоволявани както в текущия момент, така и в далечното бъдеще. Устойчивото развитие обединява два основни стремежа на обществото:

- постигане на икономическо развитие, осигуряващо нарастващ жизнен стандарт;
- опазване и подобряване на околната среда и за в бъдеще.

Образованието за устойчиво развитие има за цел да преориентира образованието, за да даде възможност на хората да взимат информирани решения за екологичната цялост, социалната справедливост и икономическата жизнеспособност както за настоящите, така и за бъдещите поколения, като същевременно зачитат културното многообразие (ЮНЕСКО, 2014). През есента на 2002г. Организацията на обединените нации определи периода от 2005г. до 2014г. за десетилетие на „Образованието за устойчиво развитие“.

Съвременната екологична ситуация в света изисква промяна в поведението на хората, цялостна промяна на ценностната ориентация. Какво ще променят тези идеи в живота ни? Ние трябва да спазваме законите на природата, да променим своето

потребителско отношение към нея и да признаем нейната истинска значимост. За да приложим тези принципи на практика в ежедневието, се нуждаем от хора с ново мислене, за през последните години се отделя все по-голямо внимание на образованието в областта на околната среда. И в нашият регион на Балканите се появяват редица официални документи, които подчертават необходимостта от формирането на система за екологично образование от най-ранна детска възраст, чиято цел е и настоящият екологичен наръчник.

Устойчивото развитие дава насоки към преосмисляне и усъвършенстване на целите, образователното съдържание и педагогическите технологии, които изграждат предпоставките на екологичната култура в предучилищна възраст. Само екологично грамотните хора могат да разберат проблемите на околната среда и да разяснят по какъв начин човешкото решение може да влияе на нейното качество. Следвайки идеите и разработените примери в екологичния наръчник, ще успеем да активираме у децата интерес, грижовност и отношение към природните ресурси, ще разберат смисъла на здравословното хранене и рационално използване на храната, водата, електричеството и др.

2. МЕТОДИ НА РАБОТА

В отговор на съвременните тенденции за промяна във взаимодействието между учителя и децата в условията на детската градина е необходимо да се конструират методи на интерактивно обучение, съобразени с възрастовите особености и образователните изисквания за предучилищно възпитание. Разнообразието на обектите и явленията в природата, които детето трябва да познава, изисква използването на различни методи. За децата от предучилищна възраст, те са твърде абстрактни понякога и за да бъдат разбрани, възниква необходимостта от интегрирани възможности за работа, които се определят от възрастовите особености на децата, от естеството на учебните и образователни програми, които решава учителя. Методите на обучение – това са начини за съвместна дейност между учителя и децата, по време на която се формират знания, умения и отношение към света. Разнообразието от методи и средства превръщат децата от пасивни наблюдатели в активни партньори и творци на собственото си знание. Всички тези методи са широко използвани за запознаване на децата с природата. В педагогическия процес се използват различни методи на обучение :

а) Нагледни методи

Към нагледните методи спадат наблюдение, разглеждане на картини, демонстрационни модели, презентации, репродукции на картини, фотографии, диапозитиви, модели, диафилми, филми и телевизионните филми. Нагледните методи най-пълно отговарят на потенциала на когнитивната дейност на деца в предучилищна възраст и

позволяват да се сформира в тях ярки и конкретни представи за природата. Наблюдението е водещ метод за екологично образование на децата и метод на сетивното възприятие на природата. Той осигурява директен контакт с природата и живите организми в околната среда и дава възможност да се покаже на децата природата в цялото и разнообразие. Чрез наблюдението педагогът решава комплексно редица задачи: формира у децата знания, учи ги да наблюдават, да развиват наблюдателност. Целта на наблюдението може да бъде и усвояването на различни знания - за установяване на свойства и качества, на структурата и външния строеж на предметите, причините за промяна и развитие на обектите (растения, животни) сезонни явления. Систематичното използване на наблюдението учи децата на наблюдателност - един от най-важните задачи на интелектуалното образование.

Наблюдението може да се извърши като отделни деца, с малка група (3-6), и с цялата група. Това зависи от целта и съдържанието на наблюдение, както и на предизвикателствата пред преподавателя. Наблюдения могат да се извършват: на разходки и по време на екскурзии; в природния кът; в двора; по време на педатотическите ситуации и др.

Педагогът прилага в своята практика различни видове наблюдения. *Картината* като средство за онагледяване позволява да се разгледат по-подробно природните явления, по-продължително да съсредоточат своето внимание върху тях, което често е невъзможно да се направи поради нейната динамичност и променливост или недостъпност и децата могат да видят само чрез картини и снимки. Все по-често се използват технически средства за обучение като *презентации, филми, видео, компютърни програми* и др. в педагогическа работа.

б) Практически методи

Практическите методи включват игра, елементарни опити и моделиране. Използването на тези методи в процеса на запознаване с природата позволява на преподавателя да се усъвършенства представите на децата, за да ги задълбочи чрез създаване на връзки и взаимоотношения между различни обекти и явления на природата, да доведе до придобитите знания, упражнения за деца от предучилищна възраст в използването на знания.

Опити - това е наблюдение, което се провежда в специално организирани условия. *Поставете две саксии с напълно еднакви растения в различни условия (едната - в топла стая, а другата - на хладно и тъмно). След няколко дни наблюдавайте с*

децата и кажете какви промени са настъпили.

Чрез следните опити доведете децата до разбиране на връзката между температурата на въздуха и състоянието на вода или обратния процес:

- да разберат връзката между температурата на въздуха и състоянието на сняг и лед.

Игра, игра - драматизация, сюжетно-ролеви игри Децата обичат да играят и играта, несъмнено е водещата дейност на детето в предучилищна възраст. В очакване на радостта от забавление те не осъзнават, че в действителност ще се научат много чрез спонтанната игра и ще получат своята подготовка за следващата водеща дейност – учебната. Играта привлича детето повече от всяка друга дейност. Именно чрез нея детето опознава света и се подготвя за зрелостта. Тя развива емоционалната сфера и е пряко свързана с отношенията, носи удоволствие, развива физическите им качества, обогатява интелекта им. Всички игри съдържат определени умствени задачи и имат познавателен и възпитателен характер, развиват паметта, вниманието. Именно чрез игровата активност децата най-добре усвояват и развиват различни умения.

Ролеви и творчески игри. Ако ние, възрастните приобщим детето към природата чрез преки наблюдения, художествена литература, телевизионни предавания и така нататък, неговата заинтересованост в тази област ще бъде отразена в игрите. Ярките впечатления, получени от детето по време на посещение в зоологическата градина вероятно ще се трансформират в играта.

Сюжетно – ролева игра може да се осъществи на базата на различни събития в живота - *посещение на цирк, пътуване по време на празниците с родителите в планината, на село, запознаване с животните от стопанския двор, излет до близката полянка, в гората, полето, в оранжерията... За децата е интересно да играят игри, когато възрастният създаде необходимата ситуация. Например "Котенцето се изгуби". Децата намират малко, пухкаво котенце (играчка), което мяука жално и казва, че се е изгубило. Те изясняват как то се е изгубило, коя е майка му. Помогаат му да пресече улицата, хранят го или му предлагат да живее с тях, като описват кои са необходимите условия за това, от какви грижи се нуждае котето, като по пътя, може да се пеят песни, рецитират стихове или детски стихчета.*

Симулация. *Напр. играта "Екологична пирамида" помага да се покаже на детето, че в нарушение на едно звено от хранителната верига води до смъртта на другите. Например, рибата в пресъхнала или замърсена от химикали река или море, ще умре. Ако няма светлина и топлина, вода, растенията и животните ще загинат. Ако няма насекоми, птиците няма с какво да се хранят и т.н.*

Състезателни. Те включват: Викторини, Конкурси, "Поле на мечтите" и така нататък.

Екокреативни игри. Те дават възможност за изява на креативна мисъл и действие на деца, деца и родители. Проф. Е. Янакиева определя като водещи методи в осъществяване на екологично възпитание както наблюдението, така и моделиране и детското експериментирание. Много от остарелите неща могат да „оживеят“ с различна техника. Използването на природни материали в изобразителната дейност на децата е от изключително значение за развиване на детското въображение. Ролята на учителя нараства по отношение на организирането на разнообразна материална среда, в създаване на условия за самостоятелно, образно осмисляне на природната среда, в насърчаване на децата в творческия процес.

Игри – пътешествия. Широко използвани в практиката, чрез тези игри децата попадат на Северния полюс, на дъното на океана или морето, на някоя планета и др. Тези игри допринасят за разширяване на знанията за света, правилно отношение към околната среда и събуждат желание да се научи повече. *Могат да се използват за насърчаване екологичното образование: да не замърсяват въздуха, моретата и океаните, да се пазят животните и тяхната естествена среда и създават благоприятни условия за живот.*

Дидактични игри. Тези игри са разнообразни по своя характер: речеви игри, образователни, математически. Според естеството на използвания материал дидактичните игри биват:

- Предметни игри - игри с използване на предмети. Могат да се използват предмети от природата (листа, семена, цветя, плодове, зеленчуци) В предметните игри се конкретизират и разширяват представите на децата от предучилищна възраст за свойствата и качествата на някои обекти на природата. Стойността на тези игри е, че с тяхна помощ децата да се запознаят с качествата на обектите и техните признаци: цвят, размер, форма, качество. Предметните игри особено широко се използват в малките и средни групи. Те

дават възможност децата да оперират с предмети от природата, да ги сравняват, да забелязват измененията и отделни външни признаци.

ДИ: „ПОЗНАЙ КАКВО Е ТОВА” :

Необходими са: непрозрачна платнена торбичка и различни елементи от градинката: камъчета, орехи, бадеми, лешници, жълти, червени и розови домати, краставици, тиквичка, червена и зелена чушка, лук, чесън, листа – всичко,

което успеете да съберете от градинката и смятате, че е подходящо за играта. НАСОКИ: Много лесна и забавна игра, в която всяко едно от децата ще има шанса да провери своята сензитивност и досетливост. Слагайте по едно нещо в торбичката. Нека всяко дете да бръкне и много нежно и внимателно да опипа това, което е вътре. Да го усети какво е по-форма и как е на типане. Да се опита да отгатне какво е точно.

А какво е на цвят? Когато детето приключи, извадете го от торбичката и го покажете на всички деца. Дискутирайте – лесно ли ти беше, или трудно. Обичаш ли да похапваш от него? Как го предпочиташ? Забавлявайте се и се учете. Използвайте играта, за да разкажете на децата полезна информация за всеки един елемент от торбичката. Направете тази игра, когато има най-голямо разнообразие от зеленчуци и цветове в градинката.

ДИ: „Познай по вкуса”

Детето със затворени очи дегустира парченце плод и го познава по вкуса. Следва дискусия за съответния плод или зеленчук: какъв е на вкус, цвят, големина, къде расте, какви грижи са необходими за него и пр.

И още: „Листото от кое дърво е?”, „Чие е това дете?” и др.

- *Настолните игри - Към настолните игри се отнасят игри като домино, лото, пъзели. Тези игри дават възможност да се систематизират и категоризират знания*

на децата за растения, животни, явления от живата и неживата природа. Играта се съпровожда от слово и подпомага мисловния процес.

Настолна игра „Хранителната Верига“

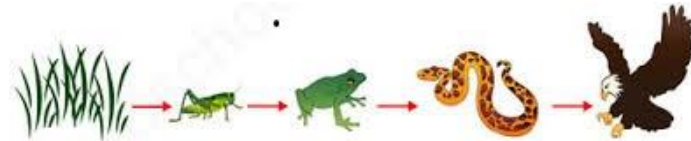
Цел: да се затвърдят знанията у децата за хр. верига.

Правила на играта: Учителят предлага съответните изображения и кани децата да споделят кой с какво се храни. Децата подреждат картите...

Верига № 1

Верига № 2

Верига № 3

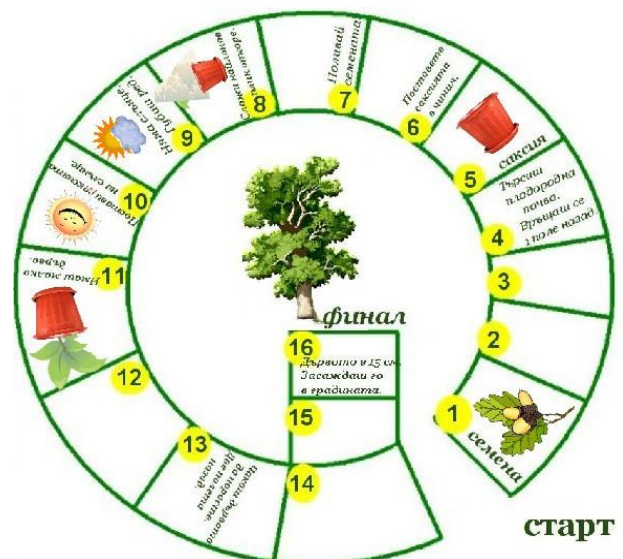

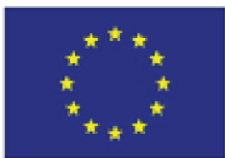
Настолна игра „ОТГЛЕДАЙ ДЪРВО“

Цел: Кой първи ще стигне до финала?

Дидактични задачи:

- осмисляне на взаимовръзката между среда и организъм;
- разбиране на значението на различните органи на растенията за техния растеж, развитие и възпроизвеждане;

- изграждане и затвърдяване на познанията за жизнения цикъл на растенията;
- систематизиране на знанията за условията необходими за развитие на растенията и грижите за отглеждането им.

Материали: играта, зарчета и пионки според броя на играчите

Правила:

Могат да участват от 2 до 4 играча. Първи започва играта, този който получи най-много точки при хвърляне на зарчето. Той поставя своята пионка на стартовото поле. Той има право и на второ хвърляне, което определя с колко хода ще се придвижи напред. Другите се включват след него. Останалите правила са изписани на самото игрално поле. Победител в играта е този, който първи стигне до финалното поле

Настолна игра „ИЗЧИСТИ ПАРКА“:

Игрова задача:

Да събереш повече отпадъци в парка и да получиш най-много точки.

Дидактическа задача:

Запознаване на децата с проблема за замърсяване на природната среда и един от възможните начини за решаването му. Развитие на наблюдателност, находчивост и бърза реакция.

Материали: картина на парк, въртележка за определяне на реда на участие и химикал.

Правила:

Разгледайте този парк. Какво не ви харесва в него? Защо той изглежда по този начин? Можете ли заедно с вашия партньор в играта да го изчистите за 5 минути? Пръв започва този, който получи повече точки, като завърти въртележката. Въртете подред. Всяка цифра на въртележката съответства на определен предмет под рисунката на парка. Когато тя ви се падне, означава че сте го изчистили. Отбелязвайте в малките квадратчета събраните замърсители. Този играч, който е събрал най-много предмети след изтичането на петте минути е победител.

- Словесните методи - Словесните методи се използват за разширяване на знанията на децата за по конкретна тема или област, за тяхното систематизиране и обобщаване. Словесните методи на

работа с децата на оказват влияние върху тяхното образование и отношение към разработваната тема. Сред словесните методи на първо място можем да поставим беседата, следвана от разказ и преразказ и комбинирано методи.

Сред словесните методи на първо място трябва да се отбележи беседата с децата. Словесният съпровод прави разбираем, ясен и достъпен материала, който децата възприемат в процеса на непосредствено общуване. Тя може да бъде използвана от учителя с различни дидактични цели:

- да генерира интерес към предстоящи дейности в природата;
- да уточни, да задълбочи, обобщи и систематизира знанията за природата на децата.

Когато изведем децата на разходка до близкия парк, градинка или в квартала, бихме могли да насочим тяхното внимание върху разхвърляни найлонови торбички, опаковки, кашони, пластмасови бутилки, счупено дърво или храст...Последвалата беседа върху видяното ще цели децата да осъзнаят влиянието на хората върху околната среда и какво да правим за да опазим природата ни чиста, да разберат, че замърсяването е не само естетически проблем, но и здравословен и носи безвъзвратни последици за планетата Земя. Беседата може да предхожда и практически упражнения за разделно събиране на отпадъците, за да се използват отново рециклирани (преработени) и да затвърди трайни навици в децата за отговорно отношение и опазване на околната среда.

С цел да запознае децата с основните обекти и природни явления, педагогът използва разказът. Той трябва да привлече вниманието на децата, да насърчава развитието на тяхното мислене, когнитивните процеси, въображение, реч. Освен това, разказът за околната среда може да бъде емоционално оцветен, въздействащ върху емоциите и чувствата на децата. За да се формира познавателно отношение у децата е необходимо разказа да се допълни с познавателни задачи от различен характер. Впечатленията и положителните емоции от природата е необходимо да се споделят между дете – дете, дете – учител/родител.

Интерес за екологичното възпитание представляват датските разкази за природата, породени от преживяванията на децата по време на престоя си сред нея. В практиката тези разкази малко се включват поради, непознаването им от педагозите. Задаване на въпроси от детето се насърчава, така че да може да задава въпроси за всичко, което го вълнува.

В процеса на обучение на децата е възможно да се използват различни методи в комбинация, правилно съчетани помежду си. Изборът на методи и необходимостта от интегриране на възможности за работа се определят от възрастовите граници на децата, естеството на възпитателно - образователните задачи, които се решават от учителя. В много

от случаите методът наблюдение върви успоредно със словесните методи, с поощрението, с включване на децата в реални ситуации.

Народните танци, фолклорът, фолклорните празници, игри и приказките на различните народи винаги отразяват особеностите на възприемане на природата на човека и връзката между тях, а така също и естеството на използването на природните ресурси. Освен това, в народното творчество са залегнали регионалните особености и взаимоотношение "човек-природа". Интересът на децата в предучилищна възраст към игрите, приказките, гатанките прави особено перспективно използването на елементите от различни култури за целите на екологичното образование.

Словесните игри – игри, чието съдържание предлага и затвърдява разнообразни за децата знания за свойствата и признаците на различни обекти. Те се отличават с това, че решението на задачата се извършва в мисловен план, на основата на представянето и почти без онагледяване. *Например: «Лети, летишии.....», „Кой лети, тича, скача?“, „Трябва – не трябва“, „Във водата, въздуха, на земята“. За разширяване на представите на децата от голямо значение са игрите- описание и игрите-гатанки, например: „Наречи ме“, „Игра на магазин“ и др. Чрез игри детето описва предмета и схваща техните характерни признаци и свойства и постепенно ги подвежда под обща категория. Първоначално се подбират игри от еднородни предмети (коли, облекло, плодове и др.) В 3 и 4 група се използват ДИ с по-голямо откъсване от нагледния образ и пълно словесно описание. За откриване на прилики и разлики между предметите и явленията се дават следните ДИ: „По какво си приличат и по какво се различават?“ Чрез различни дид. игри се уточняват и усвояват представите за време, сезон, родови и видови понятия.*

Словесните игри развиват вниманието, съобразителността, бързата реакция, свързаната реч.

Словесна игра „КАК ДА НАРЕЧЕМ?“

Дидактична задача: Да се уточнят представите на децата за сезоните и техните особености. Да се възпитава наблюдателност към природните обекти и явления и към думите и изразите за тяхното назоваване.

Материали: къси разказчета - описание на сезоните, на природни явления и обекти.

Игрови действия: слушане на разказчета, отгатване на годишното време (на обекта) ; назоваване; пляскане с ръце.

Правила на играта

1. Разказът да бъде за един сезон;
2. Посоченото дете с една дума да нарече описаното годишно време;
3. При допускане на повторение всички деца да пляскат с ръце.

Ход: В този вариант водач е учителят. Той създава ситуацията с подходящи

малки по обем разказчета. С тях активизира знанията и опита на децата за един или друг сезон и ги насочва към търсене на думи за характеризирането им. След всяко разказче водачът пита:

„Как да наречем такава пролет? (есен; зима.....) и чрез посочване определя кой трябва да отговаря.

Например: „Слънцето припича. Лек ветрец полюшва натежалите от плод дървета. Гората е пъстра и тиха. Жълти листенца се отронват и безшумно падат. По небето летят птици на юг.”

„Как да наречем такава есен?”

- слънчева; - тиха
- златна; - пъстра;
- плодоносна; - топла;
- богата; - плодовита;

Словесна игра „ЗЕЛЕНЧУЦИ”

- Нагледен материал: снимки на зеленчуци.

Учителят разказва:

Решил веднъж един домат да събере армия от зеленчуци

Дошли към него грах, зеле, краставици, картофи, моркови, цвекло, лук, ряпа.

(Учителят от своя страна излага на щанда снимки на зеленчуците)

И доматът им казал: "Много желаяещи се оказаха,

така че ще поставя следното условие:

- На първо място в моята армия ще дойдат само тези зеленчуци, които името им се състои от две срички, както и моето: до-мат

- Как мислите, деца, какви зеленчуци откликнали на призива му?

Децата произнасяли: кар-тоф, мор-ков, чуш – ка, цвек – ло, ря – па, „зе – ле” „,тик-ва”, че – сън”

Учителят поставил техните изображения до домата.

- Провеждал доматът различни тренировки с картоф, морков, цвекло, ряпа и били много радостни. А останалата част от зеленчуците били наскърбени: сричките в имената им били повече или по-малко. И те решила да поискат от домата да промени условието. Доматът се съгласил: "Нека бъде вашата воля! Хайде сега да дойдат тези, чиито имена имат само една сричка”.

- Как мислите, деца, кои зеленчуци са реагирани?

Децата открили, че това е „лук”

Учителят поставил неговото изображение на таблото към армията на домата.

- Но още по-тъжни били останалите зеленчуци „кра-ставица”, „тиквичка”

- Как да им помогнем, деца? Какво ново условие да им предложи доматът, че и тези зеленчуци да влезнат в неговата войска?

Учителят трябва да помогне на децата да формулират следните условия:

Нека да дойдат в армията тези зеленчуци, в името на които ударението е в първата сричка”

- и такааа, всички зеленчуци са станали воини, и всички зеленчуци били доволни! – заключил учителят.

- Други

- Екскурзии: Целта на екскурзиите може да бъде насочване вниманието за формиране на знания за околната среда, достъпни за разбиране от децата в предучилищна възраст. Чрез екскурзии в природата съхраняваме, укрепваме и възстановяваме на здравето на детето в процеса на обучение, формираме екологична култура, екологично съзнание, мотивация за определено поведение, отношение и любов към природата. Екскурзията в природата - това е начин за натрупване, обобщение и систематизиране на представите на децата за света на

природата. По време на нейното провеждане се решават различни задачи: познавателни, оздравителни, нравствени, естетически. Педагогът разказва за това, че чрез опадането на листа, дървета се подготвят за зимния студ. Листата ще покриват земята като килим и по този начин ще защитят корените на дърветата от замръзване. Това е важно и за различни жители под земята. През пролетта падналите на земята листа задържат влагата от вече стопилият се сняг. Падналите листа на земята - това не е боклук, те са много необходими за почвата и растенията, които растат върху негооколната среда и явления. Всеки има в родния си край поне по едно прекрасно кътче с необичайна природна даденост. След завръщане от екскурзия, бихте могли да обобщите наученото от децата с играта „Раница“. Тя включва рисуване и креативност. Помолете децата да се нарисуват как тръгват на екскурзия с раница на гърба. Учителят: „В раницата трябва да са поставени всички неща, които биха искали да вземат със себе си. Нарисувайте ги!“

Включване на децата в реални ситуации, при които те да се осъзнаят като истински фактори за опазване на средата около тях :

Да се планират различни инициативи като напр: „Да почистим двора в ДГ“, „Зелени патрули“ , „Да засадим дърво с мама и тате“, „Кутия за „съкровища“. Нека летната почивка на море или планина да бъде още по-интересна и осмислена , ако кутията за „съкровище“ бъде напълнена с миди, рапани, пера от птици, шишарки, билки, четирилистна детелина, еделвайс и др. Всеки би могъл да сподели с децата от групата наесен. Всяко дете с удоволствие ще разкаже за всяко едно от тях.

Създаването на „Пъстра градинка“ е един чудесен начин за използване на отпадъчни материали като: боядисани автомобилни гуми, празни консервни кутии, пластмасови шишета, стари обувки и др. Всяко едно от тях може да се превърне в чудна пъстра мини-градинка, ако се напълни с почва и се посеят семена или се посадят цветя. Нека децата да се грижат редовно за тях.

3. ОСНОВНИ ТЕМИ В ЕКОЛОГИЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

ВОДА

Често земята е наричана синята планета заради изобилието на вода, но едва 0,6% от общото количество е годно за пиене. Едва 2-3 % от използваната от човека вода е безусловно необходима за жизненоважни нужди.

Все повече хора осъзнават, че неразумното използване на водата и нарастващото замърсяване на източниците на питейна вода могат да доведат човечеството до катастрофа. Без нея животът е невъзможен – за хората, за растенията, за животните. В много части на земното кълбо водата не достига, поради което хората гладуват и боледуват. Това е сериозен проблем, който може да бъде разрешен, чрез усилията на хората да не замърсяват водата и да я пестят. Отговорността е на всички. Разговаряйте с децата за това как може всеки един от тях в ежедневието си да използва водата без да я пилее напразно.

„Живителната сила на водата“ - важно е да научим децата на грижовно отношение към водата. Водата играе огромна роля в нашия живот - и в живота на планетата. (примери) Запасите чиста вода в природата постоянно намаляват. Да ги приучим към необходимост да спазват основни правила на рационално ползване на природните ресурси: „Пазете водата, източник на живот на земята!“. Важно е да развиваме у детето интерес към познание, умение да види необичайното, правилното или неправилното.

Съвместни дейности на педагозите с децата могат да бъдат:

„Планетата Земя е в опасност“

„Какво е пАра и как можем да я видим?“

„Как от снега се получава вода?“

„Ако водата замръзне...?“

„Какъв е снегът?“

„Мръсна и чиста вода“

„На кого е нужна водата?“

”Минералната вода –извор на здраве“

В педагогическите ситуации по музика: прослушване на аудиозаписи : «шум на море», „Музика на дъжда“, ”Гръм“

<http://www.1juny.com/proekti/159-valshebstvata-na-vodata>

ОТПАДЪЦИ

Броят на населението на земята расте непрекъснато. Всички те използват енергия, вода и други природни ресурси, които постоянно намаляват или недостигат. За да живеят, хората произвеждат и в процеса на производство те генерират отпадъци, които замърсяват околната среда, водата, почвата, въздуха...

Какво можем да направим?

- Да намалим образуването на отпадъците;
- Да ги използваме повторно (дайте на децата нов термин – рециклиране).

Един от най-бързо и успешно развиващите се процеси на опазване на околната среда и устойчиво развитие е рециклирането. То спестява ресурси и енергия, намалява замърсяването и решава част от проблемите с депониране на отпадъците. Рециклирането е основа на зеления начин на живот и трябва да се превърне в приоритет за всеки човек, всяко производство и всяко населено място, които се стремят към устойчивост. Хартията, стъклото и пластмасата са сред най-разпространените рециклируеми отпадъци. Ползите от рециклирането им са много, стига да се спазят особеностите при отделните материали.

В тази връзка, използвайте любима игра на децата ”Събери отпадъците” като на помощ винаги са „трите кофи”, които децата трябва лесно да разпознават. Запомнящо би било и организиране на еко-празник с модно ревю от рециклирани материали, в ситуациите по изобразително изкуство от отпадъчна хартия да направят колаж по тема „Модерни отпадъци“. Да научим децата на разделно събиране съвсем не е достатъчно и не решава проблема с твърдите битови отпадъци. Трябва да ги научим, че някои могат и трябва да се рециклират, т.е. да ги пригодим за нов „живот”, но и че не всичко може да се използва повторно. Децата да научат, че трябва да полагаме ежедневни усилия да променим начина, по който години наред сме изхвърляли боклука. Само така ще има ефект върху заобикалящия ни свят.

РАСТИТЕЛЕН СВЯТ

Горите са „белите дробове” на планетата. Растенията обогатяват въздуха с кислород и го пречистват. Чрез тях ние дишаме. Ето защо, изсичайки горите, хората вредят не само на околната среда, на птиците, на животните, но и на себе си. Чрез беседи, видеофилми, разкази, разходки сред природата и др. методи и дейности, децата се

запознават с ролята на горите, дърветата, парковете и всички зелени площи. Те знаят, че хартията, на която рисуват се произвежда от дървесина.

Като се огледаме около себе си, никак не е трудно да открием хартия под всевъзможни форми. Хартиени опаковки, картонени кутии, вестници и списания, бележници, салфетки и други хартиени продукти, които са неразделна част от нашето ежедневие. Например, ако се рециклира сутрешния вестник всеки ден, могат да се спасят 41000 дървета от изсичане и драстично да се намалят вредните газове. При рециклирането на стара хартия се използва 60% по-малко енергия отколкото при производството на нов материал.

4. ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ И СПЕЦИФИКИ НА РАБОТАТА С ВСЯКА ОТ ТЯХ

Първа възрастова група 2- 3 годишна възраст: Малките деца комуникират по свой собствен начин. Между бебета и малки деца комуникацията основно е невербална, тъй като те не притежават речника да изразят себе си. Въпреки това, в предучилищна възраст те могат да изразят своето познание чрез рисунка, моделиране, писане и вербално споделяне с друго дете или възрастен. Обучението в ранна детска възраст е насочено повече към начина на мислене, насърчаване на положителни емоции и чувства, не толкова към специфични знания. В ранната детска възраст е необходимо преподавателите да създават климат, в който децата да опознават околната среда, да наблюдават явленията край тях, да правят изводи, да задават въпроси, да полагат грижи за живата и нежива природа. Децата от втората и третата година от живота си се запознават с растения, животни, явления от неживата природа, приучават се да ги разграничават в пространството и правилно да назовават някои признаци на растения (цвет на листа, вид), движения и гласове на животни, научават се на първичната визуална картина (рибата плува във водата, гълъбчето е кацнало на дървото...) Проявяват интерес към наблюдавания обект, формират доброжелателно отношение към тях.

Документирането на резултатите може да се управлява с помощта на най-различни методи като: бележки от учителя, снимки, детски художествени продукции, записи и др. Всички тези материали трябва да бъдат поставени в детски портфолия, за да се покаже напредъка и растежа с течение на времето. В първа група трябва постоянно да затвърждават знанията на децата. За да се постигне това, трябва няколко пъти да се повтарят ситуациите със същата тема, като постепенно се усложнява съдържанието на знанието и познавателните умения. Трябва целенасочено и постоянно да се създават условия децата да натрупват представи за природата, да се поддържа тяхното любознателност и активност .

Към прехода за втора група децата натрупват конкретни представи за някои обекти и явления от природата, въз основа на които е възможно да се разшири допълнително обучението на трудовите умения и навици

ПРИМЕРНИ ИГРИ:

Игра: “ Баба Мравка”: *Необходимо е въже, дълго 8 – 10 метра. То се поставя на земята (за предпочитане върху тревата). Всяко дете трябва да пропълзи от единия до другия край на въжето с глава на няколко сантиметра от земята и да наблюдава внимателно, представяйки си, че е мравка. Може да разделите участниците на малки подгрупи, като на всяка подгрупа поставите емблеми – едни да са щурчета, други катерици, трети мравки... След това всяка група трябва да разкаже пред останалите какво е видяла според словесния си капацитет.*

Игра с пръсти: *Варила мишка кашичка. Бъркала, бъркала, бъркала (правят се кръгообразни движения на дланта на детето)*

На това мишле дала, защото донесло дърва (посочва се палеца)

На това мишле дала, защото запалило огъня (посочва се показалеца)

На това мишле дала, защото донесло брашно (посочва се средния пръст)

На това мишле дала, защото донесло вода (посочва се безимения пръст)

А на това най-малкото (посочва се кутрето) нищо не дала, защото нищо не направило.

Разсърдило се то и избягало. Бягало, бягало („тичаме с пръсти по коремчето) и ееей тука се скрило („скриваме" се в гушката). Ах, ти, калпазанко, ах, ти, мързеланко, (чука се с пръст по кутрето, все едно му се карате) ни дърва си цепил, ни вода си носил, за тебе каша нямааа...

Втора възрастова група 4 – 5 годишна възраст: При четири годишните деца се формират представи за предмети и явления от природата, с които те се срещат в живота, Те могат да ползват знанията в своята дейност, в педагогическа ситуация, в играта и да ги отразяват в конкретни идеи.

Децата се учат да наблюдават, за да различават индивидуални особености и признаци на растенията, животните, да ги идентифицират, като се използват сензорни еталони (цвет, форма, размер), да сравняват обекти и да ги групират по външен признак. В процеса на усвояване на знания в тях се генерират по-високи нива на познавателна

дейност: от нагледно - образно при 3 годишните до възможност да установяват причинно-следствени връзки при четири годишни деца.

В педагогическите ситуации се решават три групи задачи:

1) Последователност: формират у детето знания за природата, трудовите навици, разнообразни умения;

2) Използване на екологичните знания, за да могат децата да усвояват говорни способности (речник, граматически правилна и чиста реч и т.н.) ...

3) Да се формира положително отношение към природата.

Предпочитани методи са: наблюдение, (визуално-илюстративен материал), практически методи (работа, възпроизвеждане), Словесни методи (разказ, четене на подходяща за възрастта художествена литература) които могат да се използват допълнително. Екологично образование в ежедневието включва работа в екологичен кабинет, на двора, в природния кът..

Игра: ”Кой съм аз?” *Децата се нареждат в кръг. Учителят хвърля топка в ръцете на едно от тях и назовава едно животно, напр. „Заек”.* Детето оставя топката и имитира в средата на кръга как подскача зайчето. Продължаваме с „врабче” – детето показва как лети, „мечка” – как ходи клатейки се” и пр

Трета възрастова група от 5-6 годишна възраст:

Към петата си годишнина децата формират най-висша форма на нагледно – образно мислене. Те могат да усвояват обобщени знания, което допринася за тяхното мнение, което отразява моделите, срещани в природата. Децата се учат да разграничават характерните особености на структурата на растения, животни и да установяват тяхната зависимост от условията на съществуване.

Наред със задачите от програмното съдържание, се включват задачи, насочени към познавателни дейности (диференцирани възприятия, умения за сравняване на обекти по отделни признаци, установяване връзката между обектите и така нататък. Важна задача е и възпитанието у децата на отношение към тези обекти от природните явления, с които те са запознати. У децата на 4-5 години се проявява желанието да общуват с живите същества - растения, животни както и към впечатляващи природни явления от неживата природа, свойства и качества на неодушевени предмети. Това се изразява в любознателност и активност при опознаване на нова дейност, в стремежа си да участват в създаването на условия за живот на живите същества, в грижите за тях.

Поправителен труд за развитието на речта се основава на развитието на възприемане на речта на възрастните вярващи, както и развитието на речта посредством обогатяването на лексика, поясни лексикални и граматични значения на думите.

В трета група значително място заемат педагогически ситуации, които имат за цел разширяване, задълбочаване, укрепване на знанията на децата за природата. Тези задачи са успешно решени чрез използване на повтарящи се наблюдения и беседи с децата. Проведждат се обучения за усвояване на елементарни грижи за растенията и животните.

Такива педагогически ситуации спомагат за укрепване и усъвършенстване на знанията, придобити по-рано, както и за прилагането им на практика, приучават децата да се грижат за живите същества, които живеят в природния кът, еко – кабинета или и у дома. Ако прякото наблюдение на обекта поради каквато и да е причина е невъзможно или трудно, натрупването на специфични представи може да се извърши в занималнята с дидактични картини.

Използват се различни ситуации, имащи за цел задълбочаване и разширяване представите на децата за обекти на природата; ситуацията са насочени към обобщаване, систематизиране и прилагане на придобитите знания, към създаването на природата

Игра: „Нарисувай дърво” *Игра насочваща към дискусия за значимостта и мястото на всеки един в групата и как всички заедно израстват и се развиват. На участниците са раздава по лист хартия и материали за рисуване (цветни моливи, флумастри, пастели). Всеки един си намира удобно и усамотено място (да не е много близо до останалите) и за време от 3-5 мин. рисува част от дърво. После всички заедно имат задача да си сглобят дърво от детайлите, които всеки един е нарисувал.*

Игра: „Пет” Още една игра с топка, с помощта на която децата затвърждават знанията си за заобикалящата ги среда. Учителят подава топката на едно от децата и произнася напр. ”Дърво” Детето поема топката и отговаря: «Аз познавам пет дървета: бреза, топола, елха, дъб, бор... и връща топката. Следващото подаване на топката е с думата „птица” (или цвете, животно, риба, гъби и т.н.) Ако детето не може да назове пет от посочения вид, останалите деца или учителят добавят) и продължават играта.

Четвърта възрастова група:

Основни задачи за обучение на 5-6 годишните деца са обобщените познания за обектите и явленията в природата, сезонните промени в нея. Особено внимание следва да се обърне на развитието на техните умения целенасочено да наблюдават и анализират природните явления, да сравняват обекти от природата, за да установяват по-дълбока

връзка между тях, да правят обобщения (например, да обобщават различните групи животни по хранителен признак, движение, добиване на храна, местообитание и т.н.).

Децата от 4та група вече трябва да могат да търсят и разбират причинно – следствени връзки, самостоятелно да формулират въпроси, да достигат до нови знания, като овладяват умения да си служат с различни източници на информация. Те развиват и обогатяват представите си за живата и нежива природа. Вече имат познания за планетите, ден и нощ. Могат да правят изводи, че природните явления се дължат на естествени причини (например промените в растителен и животински свят зависят от слънцето, светлината и топлината), да изброяват признаците на различните сезони. Те вече разпознават частите на растенията

(корен, стъбло, цвят, плод), осмислят признака, по който едно растение може да бъде класифицирано като трева, храст или дърво. Децата правят елементални опити и разсъждават върху преобразуването на водата в лед, в пара, течно състояние. С лекота сравняват диви и домашни животни и усъвършенстват представите си за животни, които обитават далечни части от земното кълбо, осъзнават разликата между прелетни и постоянни птици. Те вече са осъзнали, че замърсяването на природата е пагубно за живите същества (растенията, животните и човека). Усвояват правила за природозащитно поведение.

В прехода към училищна възраст в децата трябва да се развива умението за наблюдение, любознателност, любов и грижовно отношение към природата, способност да откриват красивото в нея.

Категорично може да се твърди, че обучението в детската градина, съобразено и отговарящо на определени възрастови изисквания гарантира успешното екологично възпитание и положително отношение към природата.

Игра „Еко патрули“

Дейността се провежда от педагог и две деца, като всяка седмица се сменят децата. Те посещават занималните и отбелязват: дали лампите са изгасени, дали от крановете капе вода, ако е зима и има отопление дали прозорците са затворени. Ако има пропуски, учителката води записки в екологичен дневник (пише усмивка, ако всичко е наред или тъжен човек, ако има пропуски).

Тази дейност създава у децата еко-навици за опазване на природните ресурси и конкуренция сред групите за по-добри резултати.

След това, в края на месеца, се показва екологичната карта, на която има информация за начина на работа на екопатрула.

Целта на тази дейност е да се повиши екологичното съзнание сред децата, да се подобрят навиците и в същото време да се покаже и на родителите и в домашни условия да продължат обучението.

Игра: Компостиране: (правене на тор от естествен материал)

Компостирането е естественият начин на природата да преработва и рециклира органичните си отпадъци. Това е процес, крайният резултат от който е получаването на един изключително полезен продукт: компостът, естествен подобрител за почвата, изключително богат на хранителни вещества за нашите растения. Така, оползотворявайки нашите органични отпадъци, ние подобряваме почвените характеристики на нашата градина. Компостирането се прави от остатъци от кухнята (люспи от картофи, плодове) от листа от двора на детската градина, трева и друг вид разграждащи се материали.

Целта е да се създаде естествен тор, което по-късно да се използва в нашата зеленчукова градина, в която имаме посадени домати, магданоз, репички, хрян, пащърнак и др.

Служителите на кухнята, възпитателите и децата в детската градина, всички са ангажирани с тази дейност.

Ежедневно се събират остатъците от кухнята и от двора и се поставят на определено място на височина до един метър, а след което се покриват с земя. Започва процес на ферментация и за да бъде успешна компостацията, трябва да има влажност до 70 процента за да се създаде хумус - компост, който ще използваме като естествен тор.

Игра: „Зелен Дядо Коледа“

За Нова година Дядо Коледа отива при децата облечен вместо с обичайните червени в зелени дрехи с засадено в саксия естествено дърво и едно изкуствено коледно дърво. Дейността с децата е интерактивна. Децата и Дядо Коледа украсяват естественото коледно дърво с естествени материали (памук, шишарки, орехи, лешници и др.). Дядо Коледа коментира с децата кои са отрицателните черти на изкуствената елха (тя не мирише, само за един месец е налице в нашата стая, а след това я покриваме и поставяме на тавана или мазето и не виждаме цялата година. Естествената елха за разлика от изкуствената има много положителни черти, които описва дядо Коледа на децата, след което заедно с децата и учителката излизат навън в двора и засаждат в двора, поливат и пеят коледни песнички. Децата са щастливи че могат да се грижат за елхата да я виждат как тя расте през годината. С тази дейност при децата се развиват

и подхранват позитивни емоции и чувства, остават красиви спомени за тази част от годината, а елхата е тази, която напомня за тези моменти.

IV. ИНТЕГРИРАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В УЧЕБНИТЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ.

Особеностите на предучилищната възраст налагат възпитателно-образователната работа с децата по запознаване и опазване на околната среда да се извърши комплексно, в единство с другите задачи на педагогическия процес в детската градина.

Целите на екологичното образователно ще се постигнат, ако педагогът осигурява междупредметни връзки в педагогическата ситуация не само между образователните ядра, но и с останалите направления /роден език, математика, изобразително изкуство, музика, конструиране и технологии, физическа култура/. Формирането на екологични знания у децата от предучилищна възраст не е изолиран процес, а част от цялостната възпитателно-образователна работа във всички дейности. В процеса на работа педагогът може да обединява много и различни теми и да ги представи на децата по един интересен, лесен за реализация и изключително атрактивен начин. Той може да провежда най-интересните и най-вдъхновяващите уроци по екология, здравословен начин на живот, устойчиво развитие, а също и забавна математика, рисуване, изкуства, традиция и социални умения.

1. Роден език и литература

Художествената литература за природата дълбоко въздейства на чувствата на детето. Нужно е да се използва литература, съобразена както с Програмата на детската градина, така и с възрастовите особености на детето. В първа възрастова група чрез подходящо подбрани произведения можем да запознаем и разпалим обичта на малките към цветята, към птичките, малките животни и пр., като по този начин да ги научим на правилно отношение към тях, да положим началото на техните знания за природните явления. Особено подходящо е произведението на руския автор Витали Сутеев „Под гъбата”. Творба с чудесни илюстрации и кратък достъпен текст, позволяващ драматизация от самите деца .

„Рая и синигерчето” на Дита Маркова. Наред с традициите на българския приказен фолклор тя вплита съвременни сюжети и с много въображение извайва чудесни образи на цветя, растения, животни, природни явления и годишните времена, на които придава човешки качества. Пъстрите илюстрации ще въведат децата в образния свят на цветята и тяхната грижовна стопанка, на птиците, всяка със своя причудлив характер, на слънцето, вятъра и дъжда, които са извор на топлина и вода, така необходими за съществуването на прекрасната ни планета Земя. Приказно разработената тема за екологията и отношението на

децата към природата прави съвременните истории на Дита Маркова много подходящи за предучилищно обучение. Приказките могат и да се драматизират, а картинките подсказват как точно да се направи драматизацията.

"Палавото зайче" на македонският писател Ненад Цамбазов описва поизключително живописен начин целия спектър на биоразнообразие от животни, растения както и екологични песни.

Кратка история "Еко - действие" от македонската писателка Лиляна Атанасова ни представя цялата история на акцията, която децата Ива и Цвета искат да осъществят в училище, чрез засаждане на цветя в училищния двор, но грозната картина в двора с отпадъци и мръсотия променя плана им и на помощ притичват и родителите. Действието завършва с чист и подреден училищен двор, засаден с красиви цветя.

Безброй са екологичните съобщенията, превърнати в песни, които разказват за растенията, животните, околната среда, в която живеят. В детските мисли има "Зеленина и цветя всеки трябва да иска", "Земята планета призовава за спасение, срещу замърсяване и унищожаване", "Всяка капка е много важна, за да не бъде нашата планета тъжна", "Когато е ден, лампата гася, енергия пестя", "По-малко коли на пътя, повече чист въздух"

Братята Грим говорят за богатото момиче Биляна, което нищо не направила и изхвърляла на боклука скъпите си рокли. Слугинята й, Ружа, взимала роклите от боклука и си ушила прекрасна рокля. Богато, хубаво момче поискал Биляна за жена, но когато видял Ружа каква рокля си ушила сама си казал: "Биляна е мързелива, а Ружа е работлива и затова тя ще стане моя жена". И така, Биляна загубила и Ружа се омъжила.

Станка Брдар от детска книжка с картинки "Как да се спаси дърво" образът на заек Зи-Зи разказва как Острозъбата Пила реже дървата за производство на хартия и дава рецепта на Пилата как от стара хартия да направи нова хартия и така спасява дърветата.

Оливър Джефърс е заслужил своето място сред най-оригиналните и обичани автори и илюстратори на детски книги в света. Интересен и достъпен за деца е неговият разказ "Голямата хартиена мистерия". В една обикновена гора започват да се случват странни неща. Някой реже клони и цели дървета и обитателите на гората се заемат да открият извършителя. В "Голямата хартиена мистерия" рядко ще срещнете повече от едно кратичко изречение на страница, защото по-голямата част от историята е разказана чрез илюстрациите. Ако у дома имате малък слушател, препоръчвам първо да разгледате илюстрациите и той/тя да ви разкаже за какво става дума в книгата. Ще се изненадате какви алтернативни истории са в състояние да измислят децата. Веднъж прочели книгата, можете да помолете детето да измисли реплики за отделните животни там където на илюстрациите липсва текст.

Приказки с екологична насоченост, които препоръчваме:

- Приказните сюжети дават възможност на детето да разбере цялата гама от влияния на човека върху живата природа, подпомагат изграждането на чувството за лична отговорност за състоянието на околната среда. Въпросите в края на всяка приказка, подпомагат затвърждаването на материала и осмислянето на повдигнатите теми, помагат на учениците да се замислят по проблемите за разумното използване на ресурси, способстват за формирането на активна жизнена позиция.
- В „Слънчовото цвете“ Кирил Писарски по много увлекателен начин разказва как от семенцето се ражда цвете. С този разказ бихме могли да насърчим децата да посеят и те семенца, да полагат грижи за цветята,
- „Сливи за смет“ - един бисер от родния фолклор който засяга темата за чистотата, човешките добродетели, пословичното трудолюбие на човека.
- „Гъбарко“ – приказки в стихове от Батко Златко с рисунки от художника Вадим Лазаркевич с тема опазване на природата
- „Излет“ от сборника „Патиланско царство“ на Ран Босилек от който децата разбират, че разходката на открито ни прави здрави, бодри и калени.
- „Горска аптека“ - народна приказка, която затвърдява знанията за значението на билките и едновременно с това запознава децата с думи от бита на старите българи като : ведро, софра, плет, ленена кърба (все екологично чисти материали, част от бита на българина, взети от природата)
- „Вход за болести – строго забранен“ с автор Георги Мишев – за вредата от микробите и ползата от чистотата за нашето здраве.
- „Изгубеният охлюв“ с автор Ели Томинска от който децата разбират, че всяко живо същество (дори и охлювчето) има място под слънцето: както големите, така и малките животни. „Всяка твар на планетата Земя е важна“.
- „Снежният човек и врабчето“ - с автор Светослав Минков – за грижата за птиците. Зи зимуващите тук врабчета имат нужда от нашите грижи.
- „Защо птиците отлитат“ с автор К.Галчева – дава отговор защо прелетните птици отлитат на юг.
- „Най- работливите“ – автор А.Соколски – за необходимостта от пчелите. Знания за ролата на пчелите за опрашване на растенията, за медът като храна и лекарство.

- Сина приказка” от Леда Милева – да обръщаме внимание и на най дребните създания в природата: забравката и мравката.
- „Листенцата на брезичката” – са малки сърчица
- „Цветята на мялката Ида” - Ханс Кристиан Андерсен – за красотата на всички цветя в обкръжаващия ни свят.

Безбройни са примерите от българската, македонска и световна литература, която подпомага екологичното възпитание на нашите деца. Нека използваме всяка възможност да я използваме в името на нашата основна цел – екологична култура и поведение в името на едно чисто и щастливо бъдеще.

<http://www.1juny.com/proekti/158-obrazovatelno-napravlenie-bel-za-4-ta-grupa>

2. Математика

Математическото обучение стимулира общата познавателна дейност и развива умствените способности на детето, а добрият педагог лесно може да осигури формиране на елементарни представи за основни математически понятия чрез екологичното образование. В работата по математика се използват най-различни форми, методи и техники. Екологичното образование осигурява когнитивната дейност на децата. Обемът на съдържанието по образователно направление «Математика» включва конкретни количествени, геометрични, пространствени и времеви представи и умения, които лесно могат да се придобият или затвърдят в комбинирани педагогическите ситуации с екологичното образование. Общото в двете направления е, че стимулират детското развитие чрез насочване на познавателните интереси. Децата много харесват занимания на открито. Те могат да усвояват знания по математика - броене, събиране, изваждане, подреждане, класифициране, геометрични фигури, форма, обем, тегло, размер... чрез игра и преживяване на открито – в двора на детската градина, на екскурзия

При формиране на представите за сезони можете да използвате за подреждане, групиране и сравняване материали от околната среда като есенни листа, шишарки, кестени, камъчета (за определен цвят, големина, вид и др.).... Същите се използват и за определяне на цвят, големина, вид. Децата могат да се докоснат до едно дърво, до всяко цвете, да усетят как ухае, да показват и назовават широколистни и иглолистни дървета, да наблюдават бръмбарите. В същото време в изпълнение на задачи от ядро „Количествени отношения” за упражнение децата могат да броят обекти от природата: едно дърво/много дървета, есенни листа, децата несъзнателно откриват нещо ново за себе си: колко мравки влизат в мравуняка, броят колко крака има бръмбарът, колко птици са кацнали на електрическата жица, могат да премерят с линейка кое стъбълце е по- дълго и кое по-късо,

кои листа са по-големи (тези на върха или тези близко до земята) Сред природата те събират камъчета, листа, шишарки и ги броят. Играта на открито сред природата дава шанс под формата на игра да запознаете децата с с термините събиране и изваждане, по-голямо и по-малко. Подобни педагогически ситуации не само затвърждават или дават нови знания по математика, не само развиват логическото мислене у децата, но събуждат чувства и емоции, любов към заобикалящия ги свят.

Интересен начин да ги научим да отличават геометричните фигури (към ядро «Геометрични фигури») са спомагателните въпроси: «На коя геометрична фигура ви напомнят планетите?». При групиране на обекти по вид децата биха могли да отделят: група на цветята, на храстите, на зеленчуците, на плодовете и др. За деца от най-ранна възраст простата аритметика може да се използва и в обикновеното ежедневие. Обичана от най-ранна възраст е *играта „Къщичка на геометричните фигури“* в която се използват геометрични фигури от дървен материал.

Материали от природата бихме могли да използваме при моделиране на геометрични фигури: дървени клечки, хартиени ленти, канапено въженце и др. За измерване бихме могли да използваме насипни материали: семена, боб, леща и т.н.

По време на разходка напр. можем да преброим с него листенцата на някой ярък цвят, колко къщички за птици има на дървото, колко морковчета е изял Зайко, за да има здрави зъбки? «А маргаритката колко листенца има»? «Ято щъркели са долетели от юг, а в близкото гнездо са кацнали... (колко) щъркели. Колко големи и колко малки?» Лесно можем да формираме представи за частите на деня, да затвърдим у децата знанията им за пространствени връзки между обекти с различни височини (тополите край пътя, храстът до тях, по-голям, по-малък....

<http://www.1juny.com/proekti/157-obrazovatelno-napravlenie-matematika-za-4-ta-grupa>

3. Околен свят / Природни науки

Богат, прекрасен и безкрайно разнообразен е светът на природата около нас. Да въведе детето в този свят, за да разкрие нейната красота, уникалност, да научат на обич и грижа за природата – това е задачата и задължението педагога. В периода на предучилищна възраст детето получава своите първи представи за заобикалящия го свят, формират се прости взаимовръзки и закономерности за явленията в природата, а така също се научават самостоятелно да прилагат своите знания в практически занимания. За деца в предучилищна възраст почти всяка дейност, независимо дали е рисуване, моделиране, развитие на речта или запознаване с природата, носи елементи на запознаване с околната среда. Те с

удоволствие получават информация за средата, в която те ще живеят. Светът около нас е толкова разнообразен. Това е светът в който детето общува, светът на обектите, които му помагат да опознае заобикалящата го действителност. Зад провеждане на пълноценно екологическо образование стоят комбинирани теми, провеждат се комплексни ситуации, насочени към конкретни обекти на изследване.

Заложеното учебно съдържание по образователно направление „Околен свят“ отразява единството между образователни цели и образователни резултати – знания, умения и отношения, свързани с ориентирването на 4–5-годишните деца в природния свят.

В четирите образователни ядра на направлението се открояват ключови теми, свързани с овладяване на основополагащи представи и умения за проява на екологоориентирано поведение в природата, съобразено с основни правила и норми за нейното опазване и съхраняване. Ориентирването на детето в природата е свързано с овладяване на система от общи представи за природните обекти, техните признаци и свойства, природните явления и закономерности, начините на поведение в природната среда. Това е в основата на изграждането на положително отношение на личността към природата, на хармоничното взаимодействие с нея и формирането на екологична култура у подрастващите още от най-ранна възраст.

4. Изобразително изкуство

Ако детето изпитва удоволствие от това да играе и да изследва, това говори за наличие на потенциал за насърчаване на творчеството.

Връзката на екологичното образование и изобразителното изкуство е неоспоримо. Детското творчество отразява света около нас, природата както на основата на тяхното непосредствено възприятие, така и в резултат на запознаване с произведения на изкуството.

Изобразителното изкуство развива в детето чувство за хармония, присъща на всички природни обекти и явления. Произведенията на изкуството, както и реалната природа в нейното многообразни прояви на цветове, форми, звуци, аромати са важно средство за познание на света, източник на знания за природната среда, морални и естетически чувства. Поради това педагогическите ситуации по изобразително изкуство са изключително важни за екологичното образование на деца в предучилищна възраст. Изобразителното изкуство допринася за решаването на друга важна задача - формиране на цялостно представа на детето за заобикалящата ни действителност.

В педагогическите ситуации по Изобразително изкуство задължително място има за играта.

Игра: „Раница“

Тя включва рисуване и креативност. Могат да участват неограничен брой деца. Необходими са хартия и цветни моливи. Нека участниците да се нарисуват как си отиват в къщи след екскурзия с раница на гърба. В раницата трябва да са поставени всички неща, които биха искали да вземат със себе си. Трябва да обмислят предварително всичко, което са научили и искат да задържат. Могат да включат неща като компас, храна, хора, топка, домашен любимец, одеало, природни „съкровища“ и други неща, които са придобили от въображаемата екскурзия. Може да нарисуват кошче и около него отпадъци, найлонови торбички, опаковки от храна, които лежат на земята – това са нещата, които замърсяват околната среда чието място трябва да бъде вътре в кошчето.

Игра: „Картини от листа“

Подготовката за това занимание включва разходка в парка или планината и събиране на най-различни паднали листа, от които след това децата могат да направят форми на хора, животни или на всичко, което им хрумне. Картините от листа са изключително занимателни, а и всичко, което е необходимо е малко въображение.

Разкажете колко важни са есенните листа за живота в гората. Паднали на земята те са добра тор, а също и защитават от измръзване корените на дърветата. Когато дърветата са натрупали достатъчно хранителни вещества произведени от листата, вече могат да си починат. Дръжчиците на листата постепенно изсъхват и лесно се отделят от клоните и листата падат дори при лек вятър или разклащане. Напролет дърветата се събуждат и се появяват свежи листенца, които имат особено важни задачи – да отделят кислорода, без който ние хората и животните не можем да дишаме.

5. Музика

Движението и музиката са мощни инструменти за работа с малки деца. Музиката развива сетивата, въображението и творческия потенциал на децата. Проведените музикални педагогически ситуации засилват емоционалното възприятие на детето към природата. Използване на звуци от природата, като шум от вълни, слушане на кълвач, песните на птици или шумолене на листата на дърветата от вятъра са чудесен начин за забавление и развитие на сетивата на децата и ще помогнат да приемат звуците от природата като нещо по- богато и широко, отколкото музиката, създадена от хората с музикални инструменти.

Нека децата да използват природни обекти като скали, пръчици, зрънца или пясък за създаване на различни музикални звуци. Сами да изработят музикални инструменти от градински елементи. Напр да поставят семенцата на различните зеленчуци и плодове в празни пластмасови шишенца, различен ли е звукът, когато има повече и по-малко семенца? Сухите декоративни кратунки са чудесен музикален инструмент от детството на нашите баби и дядовци и др. Звучите от инструменти с природни материали могат да се комбинират и демонстрират в специален концерт. Накарайте децата да се заслушат и в различни музикални инструменти, които имитират звуци в природата, например, флейта -птица, арфа -течаша вода, маракаси - водни удря скали, и т.н. Децата могат да експериментират, за да установят кои инструменти могат да имитират звуци в природата, или дали те могат да създават нови инструменти, с които да напомнят за морските вълни, птичите песни и др. Помолете децата да разпръснат листа около площадката за игра и застанете между тях. Кажете им да слушат внимателно музиката и да се движат така, както тя ни подсказва. *Например: насърчавайте децата да използват ритъма на музиката и ги поканете да се придвижват като катерица, да ходят като мравка, зайче, мечка и пр.*

Преподавателите могат да обогатяват разбирането на децата за природната среда и местната култура чрез изпълнение на традиционна музика и танци, характеризираща региона. Не преставайте да експериментирате с тях. Нека всяко дете да иработи свои собствени кастанети от дървени лъжици. От кутии за обувки – китари, маракаси пълни с ориз и дайрета от капачки... Сами ще си направим музикални инструменти, с които ще посвирим. Насърчавайте децата да творят, да пеят и да се забавляват. И не забравяйте да се забавлявате с тях.

6. Конструирание и технологии:

Усилията на педагога трябва и се насочват към една по-рядко използвана форма за преоткриване на света и чудните природни форми, която намира широко приложение главно при конструктивно-техническите дейности. В подготвителната група на детската градина това може да бъде постигнато, когато дейностите се организират в творчески ателиета в ДГ и такива, изнесени в естествена среда.

- Да бъдем креативни:
- Плетене на кошници от клонки :

Работата с природни материали, украси, икебани, приложна дейност, изработване на природни календари и хербарии е изключително плодотворна и децата подхождат с интерес към тях. Достатъчно е да погледнем в миналото на нашите баби и дядовци. Изработване на еко кукли от подръчни материали – пластмасови шишета, прежда...

Кукли от дървени лъжици, дървени лъжици в бутилки

7. Физическа култура.

Ранното детско екологично образование е възможно, когато се осигуряват възможности за детето да играе и изучава средата както в затворени помещения, така и на открито. Провеждането на утринната гимнастика на открито има голямо значение само за здравето на децата (тонизира, активизира го за следващ момент от режима), но подсилва възприятията от околната среда (свежия въздух, топлината от първите слънчеви лъчи, песента на птичките...) Добре е в темите по образователно направление ”Физическа култура” да се включват освен определени физически упражнения и подвижни игри (имитиране на движения на животните, падане на листа от дървото, вятър и пр). Играейки се постига насърчаване на физическото развитие, релакс и намаляване на стреса, както и подпомага за възстановяване на вниманието. В часовете, прекарани на открито децата получават знания за своя организъм, за това как да опазват своето здраве, какво означава здравословен начин на живот, как с помощта на природните фактори могат да закаляват своя организъм. Те трябва да осъзнаят, че всички живи същества се нуждаят от пространство и храна, за да живеят, че дейности като ходене, бягане, катерене по неравни повърхности/ хълмове, пътеки, стволите на дърветата развиват тялото и мускулите. Важно е да осъзнаят, че здравословните храни ни дават енергия, а телата ни се нуждаят от адекватни почивка и сън, за да растат здрави.

Чрез игрите в педагогическите ситуации по ФК децата успешно усвояват знания за околната среда, превъплъщават се в различни образи от живата и неживата природа. Любими игри са "Животни за разходка" (децата да разбират защо скачането като зайчета на тревата през лятото е по-леко, отколкото през зимата в снега), "Кой къде живее?", „Спи сиво зайче” и др.

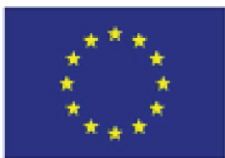
Игрите по физическа култура със състезателен характер са предпочитани от децата.

Играта „Бране на билки” е отборна игра. Кой отбор ще набере най-много билки? Наред с със задачата за бързина, ловкост, точност се затвърдяват знанията за значимостта на лайка, мащерка, глухарче и др. билки.

„Бъди точен и различен” – цел на играта е затвърдяване или разширяване познанията на децата за *разнообразните*

видове екосистеми. Играе се с топка, а децата са наредени в кръг. Учителят, застанал в

средата, подава на едно от децата и казва: „Гора“. Детето трябва да отговори: „Дървета“, (минзухар – цвете/растение, ябълка – плод, мишка – животно, чушка – зеленчук и др.)

По време на спортни празници се провеждат различни щафетни игри: „Събиране на боклука“, „Събиране на есенни плодове“ Чрез тях децата разбират, че освен развиване на мускулите, те трябва да мислят и интелигентно да прилагат своите знания.

Участие в спортно екологични празници, усвояване правилата на безопасност по време на екскурзии сред природата.

<http://www.1juny.com/proekti/160-prezentatziya-na-tema-kt-i-os>

<https://www.facebook.com/ЮУДГ-Детска-Радост-Струмица-143950859556044/>

V. ПРИРОДАТА „ОТВЪН-НАВЪТРЕ“. ДЕЙНОСТИ В „ЗЕЛЕНИ“ КАБИНЕТИ

1. СЪЩНОСТ

Децата трябва да растат в красива и хармонична среда. Да я създадем заедно с тях. Детето прави много открития, общувайки с природата. Те общуват по всяко време на годината - и когато има пухкав бял сняг, и когато цъфтят цветята, и когато събират есенни листа

Кабинетът по екология е специално място в детска градина, където природните обекти са групирани по определен начин, и които могат да бъдат използвани в педагогическия процес на екологичното образование на децата. Той подпомага тяхното екологично развитие. Обзавеждането на еко кабинета с природни материали може да бъде използвано за познавателни и развлекателни цели, за развитието в децата на трудови умения и възможност за постоянен контакт с природата дори тогава, когато метеорологичните условия не позволяват дейности на открито. Прилагането на „естествения метод“ в обучението подпомага теоретичното обяснение на факти и явления в природата. Създайте възможност в екологичния кабинет за излагане на детско творчество - табла и тематични листовки за отразяване на позиции и мнения, постери и обобщения от колективни дейности.

Безброй са възможните от естествени материали, които могат да се използват в екологичния кабинет за екологичното възпитание на децата. Следващият списък от природните ресурси, които могат да бъдат използвани на закрито може да се разшири и от самите деца в процеса на техните дейности сред природата: живи растения (да няма отровни сред тях), черупки, мидички, камъни, пънове, билки, шишарки, цветя, семена,

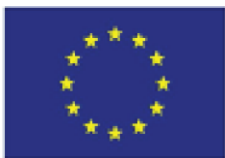
пясък, вода, минерали и др. Тези природни компоненти могат да бъдат използвани за създаване на звук и музика, за арт изкуства, декорация, за декор, разделител на кътове, за продукти за готвене, и пр. Те също могат да бъдат използвани съвременно и за математически умения (групирание, сортиране, подреждане, класифициране, броене), сетивни преживявания, строителство и изграждане, и научното изследване. В него трябва да има табла за онагледяване и кътове, ниски столчета пейки от естествени природни материали, място за сядане, място за труд, шкафове и рафтове за съхранение на зърно, билки, зелени подправки и др. Помещението трябва да бъде красиво, удобно, без ярък дизайн. Сезонните съкровища като листа, семена, цветя и клонки могат да се аранжират към еко - табла.

Екологична среда в детската градина – това е преди всичко конкретни, отделно взети животни и растения, които постоянно живеят в институцията и са под грижите на възрастни и деца. При това е много важно, учителите и други служители на детската градина да познават екологичните характеристики на всеки обект от природата – неговите потребности, условия при които те ще се чувстват добре и ще се развиват.

В предучилищна възраст може да има животни и растения, само ако те отговарят на следните изисквания: ако са безопасни за живота и здравето на децата и възрастните (недопустими са отровни и бодливи растения, агресивни и непредсказуеми в поведението си животни). Поддържане на доброто състояние на животните и растенията не трябва да отнема на учителя много време, усилия и внимание. Децата трябва да бъдат наблюдавани от възрастните, когато докосват животните директно, трябва да мият ръцете си след всяко взаимодействие с домашните любимци.

Един от най-добрите начини за екологично образование е чрез животни. Преди да обособите кътове с животни в екологичния кабинет, задължително трябва да се съобразите и да следвате законите и наредбите, свързани с поддържане, събиране и грижи за тях. Малките деца имат естествен афинитет към животните и могат да се научат много рано да бъдат нежни с тях, да разбират техните нужди. Подходящи дейности на закрито в кабинета по екология включват аквариум (за риби, жаби или охлюви), клетка с декоративни зайчета, морско свинче, костенурка, папагалчета и др. Добре е децата са разпределени в групи и да се грижат за тях в рамките на годината, като това става по график, под строгото наблюдение на учителките в групата. Грижите включват- почисване на клетките, хранене, сменяне на вода, даване на витамини, гушкане (защото всяко живо същество се нуждае от любов) и други, а останалите деца от детската градина посещавайки ги да ги наблюдават и да се грижат за тях, да общуват с животните, да релаксират, да получат нови знания.

Създайте кът с естетически оформени сандъчета, където детето може само да посади семена, цветя, растения и ежедневно да се грижи за тях, като наблюдават

развитието им. Така по-лесно децата ще опознаят частите на растенията - корени, стъбло, клонки, листа, цвят, плод, семена. По този начин те не само по-лесно ще осмислят теоретичните обяснения, но и сами ще търсят нови обяснения, ще станат грижовни и отговорни за опазването на природната среда. Така се изостря наблюдателността, приобщава се към ежедневен труд и грижи, учи се на съпричастност към всяко нещо в околния свят чрез сетива, чувства и мисли в процеса на неговото опознаване. През есенно - зимния период децата имат възможност постоянно да следят растенията в екологичния кабинет. През цялата година в него са посадени стайни растения, които са достъпни и лесни за отглеждане. Наблюденията върху тях и ежедневните грижи от децата затвърждават знанията за техните характерни черти и имена (здравец, фикус, бегонии, и т.н.). Децата имат желание да помогнат. Те обичат да поливат цветята, да избърсват праха от листата, да разрохкват почвата. Чрез такава целенасочена работа, организирана от възрастните, децата развиват своето емоционален опит и художествено възприятие за красотата на растенията в различни етапи от живота им.

Новата организация на средата и пространството дава възможност за съхраняване на детската индивидуалност, разгръщане на детската инициативност и въображение.

В организираните форми на педагогическо взаимодействие, насочено към ориентиране в природния свят и околната среда може да се използва комплект нагледен дидактичен материал: - натурални предмети от природата – плодове, семена, листа, клонки, цветя, миди, раковини и т.н.; - изображения на природни предмети и обекти, моделирани от различни материали (хартия, картон, пластмаса и др.); - графични и схематични материали – графични и схематични модели, схеми, рисунки, знаци, схематични лабиринти и др.

Интересна и полезна би била съвместната дейност на децата с кухненския персонал. Нека децата аранжират своята закуска с тяхна помощ.

Примери за дейности:

- *Да се присади едно стайно цвете в по-голяма саксия. Внимателно изваждаме цветето от пръстта и го полагаме върху предвари-телно постлан голям найлон.*

Тук е мястото на дискусията: какво виждат, знаят ли коя част на растението е това и как се нарича, за какво служи. В края обобщаваме. Добре е да направим и снимки, които да се поставят на таблото в екологичния кабинет. Всяко дете, което има желание, е добре да докосне пръстта, да докосне нежно и внимателно коренчетата и листата на растението, като преди това сме обсъдили с тях колко крехки и нежни са частите на растението и колко е важно да ги запазим здрави. Обсъждаме елементите, от които се нуждае всяко едно растение, за да е живо – почва, въздух, вода, топлина и светлина.

- *Обърнете вниманието им върху две растения в екокабинета (добре ще бъде, ако са от един и същи вид) и се разберете с децата, че ще наблюдавате как им влияе водата. Полейте едното, а другото – не. Всеки ден отделяйте време, за да видите как се чувстват цветовете и листата на двете растения. Попитайте децата: „Как да се докаже, че растенията се нуждаят от светлина? Какво ще се случи, ако растенията са оставени без вода?“ и т. н.*

В началото на урока започнете дискусия за това как се чувстват според децата двете растения. Защо едното е клюмнало, а другото е толкова свежо? Нека отговорите и предположенията да излязат от децата. Водата е жизнено необходима за растенията (както и за нас хората). Може да се направи и друг експеримент, в който твърде често и обилно поливаме едно растение и наблюдаваме как то постепенно пожълтява и изгнива. Дискутираме този резултат с децата. В края на урока нека направим извода важно ли е да пестим водата, която използваме за поливане в нашата градинка?

- *Подготвяме няколко бурканчета с различни видове семена. Поставяме надпис или рисунка от децата. Нека всяко дете ги пипне, разгледа, да установи, че семената са различни по размер, форма и цвят, защото те са от различни видове и сортове растения, които дават различни плодове, с различен вкус, форма и цвят. Запознайте децата с всеки вид, като започнете от едно добре познато на тях – напр. царевично зърно. „За какво могат да ни послужат тези царевични зърна?“. Важно е да насърчавате отговорите да дойдат от децата – за ядене, за храна на някои животни, но и за да ги посадим и да отгледаме сами още много царевича. Дейността може да бъде развита според уменията на учителя.*

Игра: Вкусно таралежче

Продукти и необходими материали: една голяма ябълка, парче банан, зърна грозде или други дребни зърна, пъстри есенни листа, клечки за зъби, чиния.

В широката чиния подреждате есенните листа, където ще поставите вашето вкусно таралежче. Поставете ябълката и набодете в нея клечките за зъби. Върху всяка клечка поставете по едно зърно грозде, и 2-3 дребни есенни листа. От банана направете носленце. Имате възможност да украсите по ваш вкус и фантазия.

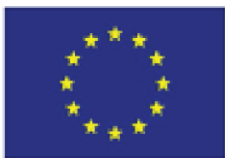
2. ПРЕДИМСТВАТА ОТ ДЕЙНОСТИ НА ОТКРИТО. РОЛЯТА НА ВЪЗРАСТНИЯ

Богат, прекрасен и безкрайно разнообразен е обкръжаващият ни свят. Да се въведе детето в този свят във всеки един от сезоните, да се разкрие неговата красота, уникалност, неповторимост, да се научи за опазва и обича природата – това е задача и дълг на педагозите и родителите. И това трябва да се направи възможно най-рано, още с първите стъпки на детето. Днес нашите деца водят много по-различен начин на живот от този в детството на техните родители, баби и дядовци. Установено е, че пропорцията на децата, имащи възможност да играят свободно сред природата е по-малко от едно на десет деца. Околната среда се урбанизира, чудната песен на щурците, чуруликането на пойните птици почти не се чуват. Всяко дете се нуждае от съприкосновение с природата и това е не само препоръчително, но и задължително. Ние като възрастни сме задължени да насърчаваме интереса на детето към природата, да направим така, че то да расте общувайки с нея, да я познава, да я чувства. Играта на открито развиват сръчност, съобразителност, бързина, издръжливост, изобретателност, увереност. Разбира се, родителите трябва да бъдат неизменно до своите деца, да ги запознаят с игрите от своето детство и с нови такива. Да играете с децата на чист въздух - това винаги е интересно, и забавно не само за децата, но също така и за възрастните. Играйте с децата си! Най-важното нещо - е, че сте заедно.

Предлагаме да се запознаете с някои забавни и интересни игри за деца на открито.

ЛЕТНИ ИГРИ: Обикновено лятото е това време на годината, когато децата прекарват най-много време извън дома, играейки с приятелите си.

Игра "Поддай топката" Тази игра е за най-малките. Тя дава умение за търкаляне, подобрява координацията и помага за развитие на вниманието. Децата трябва да бъдат седнали на тревата по двойки един срещу друг. Разстоянието между тях трябва да е около един метър. Децата търкалят топката един на друг последователно. Разширен

вариант.: накарайте децата да променят своето положение - първо те търкалят топката топка клекнали, а след това прави на краката си.

Игра „Топке, отскокни!“ Тази игра учи децата да улавят топката, дори ако нейната посока бъде променена. Трябва да застанем пред една плоска стена (без прозорец или врата), Детето застава на около 2-3 метра пред тази стена и трябва да хвърли топката така, че топката се удари в стената и отскочи назад. Детето трябва да хване отскочилата топка

Игра „Народна топка“ – популярна игра от времето на нашите баби и дядовци. Това е отборна игра за деца сред природата. Двама играчи (капитани) стоят в двата противоположни края на площадката., другите деца са между тях в центъра . Задачата на децата в центъра е да избягват топката, която се хвърля от двама странични играчи по тях. Всеки, който бива ударен от топката, излиза от играта. Който най-дълго се опази от удара с топка е победител.

Играта "кораби" - най-простата и в същото време много интересна игра за деца и за възрастни. Можете да направите две лодки от хартия с помощта на оригами. Поставете мачта от клонка, Добре е да бъдат в два различни цвята, за да се забелязват от далече. Пуснете импровизираните лодки в малкото поточе, за да видите коя е по-бърза.

ПРОЛЕТНО - ЕСЕННИ ИГРИ: Влага, студен вятър и ръмене дъжд наистина не трябва да са пречка за децата да бъдат на чист въздух. Те трябва да са на открито при всякакви климатични условия. Ето няколко игри, които можете да играете с децата.

Игра: "Птици в гнездата" - на тротоара или на земята, трябва да се поставят обръчи (гнезда). Тези гнезда - кръгове трябва да са по-малко с един от броя на децата, които играят. Водещият казва: "Всички птици в гнездата си" и всяко дете трябва да застане в неговия кръг. Когато капитанът каже: "Птиците летят на воля", децата се „излитат“ от кръга, тичат наоколо, играят. Водещият маха един от обръчите и за пореден път казва: "Птици, в гнездото". Всички трябва да се върнат в своя кръг. Детето, което остана без „гнездо“ , негов ред е да стане водещ.

Игра: „Знам - не знам“: *Разбира се, децата първо трябва да са запознати, че има зимуващите птици, които остават тук през зимата, но има и прелетни птици - тези, които отлитат наесен в по-топли крайща и през полетта ще се върнат обратно. И след това задават въпрос: Зимуващи или прелетна птица е....(казват името на някоя птица -напр „щъркел) и учителят хвърля топката. Припомняйте условието, че ако детето я лови - птицата е зимуваща, ако я отбие е прелетна.*

ЗИМНИ ИГРИ: Има много различни интересни игри, които можете да се сетите за абсолютно всяко време на годината, но може би зимата, въпреки снега и студа, предлага невероятен брой забавления.

„Ангели“- Няма възрастен, който в своето детство да не е „рисувал“ ангел в снега. Покажете на детето си как да легне върху снега по гръб, а след това в снежната пряска да имитира с ръце и крака сякаш лети. Сняг се полепва по детето, а облеклото му ще бъде побеляло от сняг подобно на ангел, а ръцете му ще изглеждат като крила. Тогава помогнете на детето си да стане внимателно, без да се разрушава своя "ангелска" форма. Отпечатъка в снега е красиво, пухкаво легло, а децата обичат да лежи върху него, сякаш за да скочат в свежестта на слънчевия зимен ден.

Игра: "Изграждане на замък" - Всички момчета и момичета мечтаят да се изгради свой собствен замък. Покажете им как да го направят от снега. Например, можете да изкопаете и тунел под снега

Игра: „Отпечатъците на Йети“ - Можете да се направят стъпките на Йети, изработени от картон и дебело въже. Сложете ги на върха на зимните обувки и излезте навън на разходка, за да създадете следи по пухкавия сняг от Йети.

Дейности сред природата:

За да разберат и обикнат природата на родния край, децата дължат това на нас, възрастните. Заедно с тях то се възхищава и любува на разнообразието от форми, цветове, звуци. Необходимо е да се научат децата да се вглеждат, да се вслушват, да виждат. Природата на родния край - усещането на вятъра, слънцето, миризмата на земята, гората. Така се формира естетическото и грижовно отношение към природата.

Екскурзии:

Екскурзии извън детската градина се провеждат с децата от средните и подготвителни групи. С по-малките групи се препоръчват наблюдения на природата в двора на детската градина. При избора на място е необходимо да се избегнат пътищата, по които има стръмни изкачване и спускане. Като се вземат предвид физическите способности на децата от предучилищна възраст за провеждане на екскурзия е необходимо да се използват по-близки места. В градовете това са градинки, паркове, езера, където можете да се наблюдават сезонните промени в живота на растенията, птиците, насекомите, както и работата на хората. В селските условия, тези места са гората, полето, полянка, река, ферми с домашни животни. Екскурзиите до едно и също място е препоръчително да се извършват в различни сезони. Това значително улеснява децата да гледат сезонните промени, които се срещат в природата.

В своята предварителна подготовка за екскурзията учителят трябва да е запознат преди това с мястото, където е планирана тя, да обмисли и систематизира въпросите си, обектите на наблюдение, видове игри за мястото на отпих. Децата трябва да са запознати къде ще отидат, какво ще наблюдават, какво са длъжни да вземат със себе си, как да бъдат облечени. Такова петминутно предварително съобщение създава добро настроение у децата, предизвиква интерес. Напомнете на децата как трябва да се държат. Пристигайки на мястото, дайте възможност на децата да се движат, да тичат, да седнат в тревата. Важно е, те да чувстват природата. За тази цел е необходимо да се привлече вниманието им към цветовете на гората, към просторни поля и ливади, аромата на цветя, пеещи птици, чуруликащи шурчета шумоленето на листата, и така нататък. Задължително условие е да се търси постоянната комуникация между деца - родители и учители по отношение на здравето и безопасността на децата. Дейностите сред природата могат и трябва да са ориентирани и към семейството.

Пролетно почистване на двора и пространството около детската градина е една чудесна и лесно осъществима форма за въвеждане на детето в здравословния начин на живот, подбужда към двигателна активност, създава положителни емоции на тема „труд“, утвърждава любов

към екологично чиста среда. Ако тази дейност се организира и с родителите, усещането за социална значимост у децата ще бъде успешна.

Разделно събиране на отпадъци е повод да се запознаят децата с целта и начина на разделяне на отпадъците. Децата получават информация за смисъла от разделянето на отпадъците, за тяхната преработка и за ефекта от това върху природата. За усвояването на правилата за разделно събиране на отпадъците се изучават различни игри: „Аз за кой кош съм“, ”Кой по-бързо ще сортира отпадъците”, ”Как да ги сортирам и подготвям”. Препоръчва се работа с родителите и тяхното включване в инициативата за разделно събиране, като това се пренася и у дома. Почистване на детска градина е важна и отговорна дейност и тя трябва да се насърчава нееднократно!

Посещение в зоопарка: Зоопаркът е своеобразна институция, способстваща за социалната адаптация, за насърчаване на формирането на екологична култура на децата от ПУВ. Зоологическите паркове играят важна роля в образованието и образованието на младото поколение за околната среда. В него децата имат възможност да общуват непосредствено с обитателите му, а този контакт има невероятно благоприятен ефект върху психиката им. Там децата се учат да предвиждат поведението на животните (социално, игрово, агресивно, поведение за ориентирание и почивка), езика на животните. Илюстрация на различните наблюдавани животни в зоопарка ще затвърди техните знания..

Топъл дом - участие на децата в направата на къщички за птички с хранилки за през зимата, в които редовно да се слагат семена и трохички. Децата оцветяват, изграждат, доколкото е по силите и възможностите къщички, участват в поставянето им и поддържането на инициативата през зимата.

Лечебните растения- тържество под наслов “На чаша билков чай”. От най-ранна възраст, непосредственият контакт със свежата зеленина, цветовете и билките, заедно с чистия въздух оказват благоприятно, оздравително въздействие върху детския организъм. Целта на това

тържество е да формира екологична култура у децата към това природно богатство – лечебните растения, да осъзнаят ролята на билките в бита на хората. И още: формиране знания за последователността в събирането, съхранението и обработката на билки; затвърдяване и обобщаване знанията на децата за билките и разкриване на тяхната роля за здравето на човека .

3. ПАРТНЬОРСТВО И КОМУНИКАЦИЯ С РОДИТЕЛИТЕ

Съвместните дейности между деца, учители, родители и общественост са изключително важни за подкрепа на целите и задачите на предучилищното образование за формиране на активна гражданска позиция и повишаване на родителската ангажираност както към живота на децата, така и към екологичните проблеми в съвременното ни. Това ще спомогне за създаване и укрепване на устойчиви съвместни инициативи и практики, насочени към задълбочаване на познанията на децата за природата, с цел нейното опазване, вменияване на дългосрочни задължения и постигане на определени резултати.

Голямо значение в образованието на децата е примерът на възрастните, на родителите и педагозите. Сътрудничеството със семействата на децата в областта на екологичното образование и съвместни организирани събития с тях не само ще помогне да се гарантира единството и целостта на учебния процес, но и ще го оцвети с много положителни емоции. Ролята на възрастния е и роля на посредник, който подхранва чувството на удивление и възхищение от природата при деца.

Семейството е важен източник на жизнен опит, но детето се учи действайки. Поради това е важно родителите не само да осигуряват необходимата информация с екологично съдържание, но и да провокират интерес към нейното преобразуване и да стимулират желание за целенасочено опознаване на природосоциалното обкръжение. Важно е да активизираме взаимодействието между детската градина и семейството в условията на празници, развлечения, разходки, екскурзии, акции в природната среда, съвместна изследователска и приложно-творческа дейност при отчитане на принципа за равнопоставеност. Препоръчително е родителите да бъдат информирани за екологичните теми или проблеми, обсъждани в детската градина. Това може да се осъществи чрез организиране на консултации, тематични родителски срещи, родителски събрания с разглеждане на екотеми, екоидеи, дискусии, като им се предложат теми като например: "Азбука на поведение в природата", "С мама и татко в планината", "Зелена аптечка ", "Домашна екология", „За билки“, игри с екологическа насоченост и др, които са насочени към повишаване на екологичното съзнание и образование, положително отношение към природата у децата в семейна среда. Да се провеждат съвместно с децата образователни сесии, открити моменти/уроци.

В работата с родителите на децата в детски градини се използват успешно още:

- Анкети, брошури, консултации;
- «кръгли маси», отворени врати, презентации;
- театрални представления;
- конкурс за рисунки по темата с участието на родители с примерни теми: "Зелената планета", "Моето любимо животно", "Есенно плодородие", „Лято на морето” и др.
- Организиране на походи и екскурзии за изучаване на местната растителност и животински свят, в резултат на което създават видеофилми, албуми от снимки, хербарии и табла. Натрупаните знания децата пресъздават в своята игрова дейност в детската градина, а от събраните природни материали правят изложби, украсяват екологичния кабинет или кът, подреждат изложба.
- Участие на родителите в обзавеждане, обогатяване на екологичния кабинет или кът;
- Акции: напр: "Моето пестеливо семейство" активизира вниманието върху икономическо и рационално използване на енергията, топлоенергия и вода в дома
- Създаване на албуми на тема: ”Моето любимо домашно животно”, „Посадих дърво/цвете” и др.
- Наръчник на родителите за игри на открито и в природата би могъл да включва съвети като например:

Игрите на открито са много по-значими, отколкото много други неща, които децата често правят като тичане, игра на „Народна топка”, футбол, каране на колело! Дейностите сред природата могат и трябва да са ориентирани и към семейството. Игрите навън имат и рискове, но също така носи реални развиващи ползи. Винаги трябва да се помисли за безопасност, разбира се, Но не позволявайте на незначителни, дребни опасности да държат децата ви далеч от играта в природата.. В крайна сметка, децата ви трябва да се научат да преценяват рисковете, техните граници и на практика да поемат отговорност. Не е ли по-добре за тях, за да научат тези умения за катерене по градинските дървета на осемгодишна възраст, отколкото да се чака, докато те са на шестнайсет?

Работата, както и с децата, така и с родителите трябва да бъде целогодишна. Добре е да се започне с една родителска среща, на която да ги запознаете с целите, които сте си поставили. Проведете беседа за резултатите от предварително проведена с тях анкета на тема «Пазете природата». Дайте им идея да създадат семеен архив: «Сред природата

вървим, но не вредим!» (семеини снимки от почивка сред природата, гората, парка, на вилата).

Идеи за взаимодействие с родителите:

- Включване на родителите в подържане на екологичния кът, опитно поле или екокабинет.
- Подгответе информация на родителското табло или в сайта на ДГ «Водата – извор на живот». Посланието, което искаме да напомним на възрастните е за това колко важен е проблемът за опазване на водните ресурси.
- Да се привлекат родителите за събиране на пластмасови отпадъци, хартия...
- Екологични разходки, излети с родителите до близки местности
- В домашни условия подходящо дейност би била припомняне и четене на приказки, разкази, народни песни, пословици, поговорки по въпроси за околната среда.
- Конкурс за рисунка за родители и деца на тема "Моят красив, чист град!"
- Разговор с родителите на тема "Животните в града."
- "Време за екология" - заедно с родителите си да участват в съботен ден за почистване двора на детската градина.
- Подготовка на брошурата "Знаете ли, че ..." (Колко време се разграждат видовете отпадъци?)
- Разговор с родителите на тема "Огънят – опасен за гората".
- Изгответе табло от снимки "Ето как стана зелено!".
- Подготовка и провеждане на еко празник за деца с родители.

4. ВКЛЮЧВАНЕ НА ДЕЦАТА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ (СОП)

Интегрирането на децата със СОП още от ДГ е с цел максимална равнопоставеност при обучението и възпитанието на всички деца. Детската градина трябва да се превърне в среда, където всички имат равни възможности, да могат да се включват в живота и работата, независимо от телесното, половото, психическото състояние, култура, национална принадлежност, произход. Децата със специални образователни потребности не са малко. Те са сред нас и са като нас. Имат същите нужди като всички останали. Пълноценната

социална адаптация на децата със СОП е невъзможна без формиране на тяхното нравствено съзнание и съответстващо социално поведение. Детската градина показва първите стъпки в разнообразни жизнени ситуации. Педагогическата ситуация по околнен свят е структурирана и ръководена правилно, ако и децата със СОП активно участват в него. Активното им участие дава възможност да се разкрият и възпитат у децата чувства за опазване на околната действителност. Възпитанието на екологична култура играе важна роля за сензорния опит на такива деца. Ето защо трябва да се използват различни ситуации, за да бъдат затвърдени знанията за форма, цвят, размер, мирис, характер на повърхността и други характеристики на природни обекти. Да сравняват явленията, да подбират прилагателни, синоними. С други думи – всичко онова, което се изисква от останалите деца в групата.

Речта, зрението, слуха са дарове от природата, чрез които хората получават възможности да общуват помежду си. Те оказват голяма услуга на човека в познаването на света. Всяко забавяне, всяко нарушение по време на развитието на детето се отразява в неговата дейност и поведение. Децата с проблеми, осъзнавайки своя недостатък стават тихи, плахи, нерешителни, а понякога и агресивни. Дали този проблем е придобит или е от природата, не е от значение. Природата е не малка възможност, която може да съдейства за неговото поправяне и ние можем да я попитаме как.

Особена роля във формиране на положително отношение на децата със СОП в предучилищна възраст играе наблюдението. Природата наоколо е непосредственият източник, от който детето черпи своите първи впечатления. На разходките на открито те се запознават с правилата на поведение в природата, а след това изобразяват своите впечатления в рисунки, игрова или трудова дейност. Практиката показва интензивен обмен и сътрудничество между родители, учители, специалисти, ресурсни учители, който е в полза на детето.

Сред природата:

Всички деца, включително и тези със специални образователни потребности имат вътрешна необходимост да докосват, да изследват, да опитват и да влияят на света около себе си. За да могат да се докоснат до красотата на природата, те имат нужда от безопасна среда, в която не са застрашени живота и здравето им. Нормално е да искаме да ги предпазим, но ако останат въкъщи, няма да могат да опознаят света. Окуражавайте детето да участва в наблюдения, излети заедно с останалите деца от групата. Ще видите колко положителен заряд и настроение ще му донесе да бъде част от това. Близостта до природата възбужда емоциите, подобрява речевата активност. Играта сред природата доставя радост, затова знанията за природата, общуването с нея ще бъде особено ефективни. В зависимост от съдържанието, наблюденията се провеждат в различни моменти от дневния режим. Сред природата то ще намери хармонията и спокойствието, което ще го сближи с децата от

групата и ще му помогне да види истински важните неща за него. Най-важното нещо е да задавате на децата конкретни въпроси, да се вслушвате в техните отговори. Не забравяйте похвала за насърчаване на децата за по-нататъшно търсене на информация.

Детето със СОП трябва да се научи да се ориентира в природата и да познава явленията от обкръжаващата действителност. Съставете си план! Планирайте малко и изпълними задачи. Стимулирайте детето да излага творчески знанията си.

Адекватните представи за света около него детето може да получи най-ефективно чрез

- игри в природата: "Природата училище" учи детето да обича света около себе си, отваряйки

нови граници на познанието и многообразието на света на растения и животни пред тях чрез директен контакт с живи обекти. Педагогическите ситуации се провеждат в малки групи, съвместно с останалите деца от групата. Възможно е да има индивидуални консултации. Всяка ситуация съдържа в себе си творчески процес, който има за цел да развие знанията и способностите на детето. В процеса на обучение учителите формират във всички деца без изключение интерес към различните явления в природата. Сред природата децата се учат по-добре да определят състоянието на времето (студено, топло, горещо, дъжд, вятър), запознават ги с някои характерни особености на сезоните (падащи листа - така ще дойде есента, паднал сняг – идва зимата, разцъфнали дървета и цветя - пролетта бърза към нас или вече е тук).

- Контактите с животни и растения е допълнителен начин за взаимодействие на детето с

околния свят. Чрез тях то получава съответстващ комуникативен опит, който по друг начин не може да получи. Удовлетворяват се познавателните потребности, способстват за неговото интелектуално развитие. Много добър ефект ще бъде постигнат, ако организирате изложби с домашни любимци на децата от детската градина. Други важни теми, свързани са: как да харчим разумно, кое животно с какво се храни, можем ли да ядем от храната, която и ние ядем. Тези задачи с практически характер възпитават и образоват едновременно и са много полезни за съвременните деца, които са леко откъснати от реалния живот и търсят информация за всяко нещо от интернет

- чрез арт терапия: Добре подбраният и отговарящ на целите на обучението урок по изобразително изкуство за ученици със специални образователни потребности е способ за екологично възпитание. Безспорен е фактът, че развитието на по-съвършена дейност на анализаторите е предпоставка за пълноценно развитие на сензорните процеси – усещания, възприятия и представи.

Техниката арт – терапия е ефективна за всяко дете, независимо от физическото му дравословно състояние. "Природата училище" учи детето да обича света около себе си, отваряйки нови граници на познанието и многообразието на света на растения и животни пред тях чрез директен контакт с живи обекти. Педагогическите ситуации се провеждат в малки групи, съвместно с останалите деца от групата. Възможно е да има индивидуални консултации. Всяка ситуация съдържа в себе си творчески процес, който има за цел да развие знанията и способностите на детето. В процеса на обучение учителите формират във всички деца без изключение интерес към различните явления в природата. Сред природата децата се учат по-добре да определят състоянието на времето (студено, топло, горещо, дъжд, вятър), запознават ги с някои характерни особености на сезоните (падащи листа - така ще дойде есента, паднал сняг – идва зимата, разцъфнали дървета и цветя - пролетта бърза към нас или вече е тук).

В екологичния кабинет:

Чрез работата по екологично образование в кабинета по екология учителят разширява съдържанието на програмния материал и знанията на децата със специални образователни потребности за растения, животни, трудът на хората и грижите за тях, за природни феномени, и др. Децата се запознават с имената на стайните растения, с изразени характерни симптоми (форма лист, цвят на цветя). Учат се да правят разлика и да назовават стъбло, листа, цветя. Разбират, че за растежа на растенията са необходими земя, вода и въздух. Получават представи за това какво са растенията – живи същества (за техния растеж и развитие трябва земя, вода, топлина, светлина, и тези условия ги предоставя човекът). За насърчаване развитието на екологичното мислене в процеса на елементарни експерименти, много ефикасна е дейността „Градинка на прозореца“. Нека децата посеят в кофички от кисело мляко семена на

магданоз, копър, чубрица и други подправки. Учителят трябва да гарантира, че децата се включват не просто като съзрцатели и потребители, а като грижовни, пестеливи стопани.

На двора: Децата с желание се трудят в двора на детската градина: включват се в почистване на някои отпадъци, поставят трохи и семена в къщичките за птици. В акцията „Да нахраним птиците през зимата“ нека подготвените хранилки за птици да бъдат поднесени за поставяне точно от дете със СОП.

Организацията на работата с родителите на деца със специални образователни потребности помага за пълноценно и ефективно осъществяване на поставените задачи. Педагогът трябва да формира активна позиция на родителя (посещения и активно участие в открити мероприятия), да създаде условия за съвместноизпълнение на творчески и индивидуални задачи на родителя заедно със своето дете и останалите деца в групата.

Родителите на деца със СОП трябва да са осведомени за начините, по които в детската градина възпитаваме екологична култура във всички деца, включително и в тяхното.

Особено ефективен е тренинг на тема: „Зелена аптека“, „Съкровищата на гората“, „Изучаваме природата заедно с децата“.

Родител и дете се разхождат. На тротоара детето забелязва малка купчинка от камъчета в основата на алеята. Родителят чака и позволява на детето да ги разгледа, докосне, да включи няколко нови думи може би. Той отново спира и пита: "Какво откри?" Контекстът е важен в ранното образование за околната среда. Образователните материали са навсякъде, за да се стимулира и обогати любопитството. Ролята на възрастния е тази на посредник, който подхранва чувството на удивление от природата у деца. Нека нашите усилия бъдат подкрепени от тях в тази насока.

А ето и няколко идеи за родителите за затвърдяване на екологични знания на деца със СОП:

Ако детето ви е по-малко:

- Вземете огледало и вижте колко ще се забавлява то, гонейки слънчевите зайчета по стената. Прочетете му приказка за слънцето от автора Камен Калчев; Играйте на топло и студено; Спомнете си някоя песничка - броилка и научете детето си на нея. Играйте ролеви игри – ще се изненадате колко много от света на възрастните е попило детето ви.

Ако детето е по-голямо:

- Създайте семейна традиция свързана с интересите му – гледане на филм с екологична тематика, разглеждайте енциклопедия за растения, животни, планети, минерали, разхождайте се в парка редовно; След някоя от разходките избройте наум или споделете най-хубавото нещо, което детето е видяло на полянката, в гората, в планината.

И не забравяйте – децата със СОП са като всички останали.

Национални и международни дати,
посветени на опазване на околната среда и защита на природата

 Република България	 Република Македония
ПРОЛЕТ	
2 март – Световен ден на водата Последната събота на март – Часът на Земята 8 Април – Световен ден срещу генно-модифицираните организми 22 април – Международен ден на Земята 	5 март - Световен ден на енергията 22 март - Световен ден на водата 7 април - Световен ден на здравето 22 април - Световен ден на планетата 15 май - Световен ден за защита на климата 31 май - Светски ден против тютюнопушенето
ЛЯТО	
5 юни – Световен ден на околната среда 8 Юни – Ден на океаните 17 юни – Световен ден за борба със сушата и настъпване на пустините 27 юни – Световен ден на риболова 29 Юни – Ден на река Дунав 2 Юли – Ден на цветята 	5 юни - Световен ден за защита на околната среда
ЕСЕН	
16 септември – Международен ден за защита на озоновия слой 16-22 Септември – Европейска седмица на мобилността 22 септември – Европейски ден без автомобили 27 септември – Международен ден на туризма 1 октомври – Световен ден на птиците 4 октомври – Световен ден за защита на животните 10 октомври – Международна кампания „350“ срещу промените в климата 18 октомври – Ден за мониторинг на водата 31 октомври – Световен ден на Черно море 	16 септември - Световен ден за защита на озоновия слой 22 септември - Европейски ден без автомобили 8 октомври - Международен ден за намаляване вредите върху природата 15 октомври - Международен ден на пешеходците 16 октомври - Международен ден на храната
ЗИМА	
 11 Декември – Международен ден на планината	Ден на дървото - ден на екологичното действие на младежите и гражданите на Република Македония (непланиран ден) Мероприятия в еко – училищата

Изкуство от отпадъци

Цели: Участниците да разберат екологичната идея за преработване на отпадъците чрез средствата на изкуството.

Възрастова група: 5-6 г.

Брой участници: цялата учебна група

Място на провеждане: детската градина

Необходими материали: Кори от яйца, празни ролки от тоалетна хартия, пластмасови чаши, бутилки и пр., кашони, хартия, лепило, ножица, боички, маркери и т.н.

Времетраене: 35 мин

Усвоени знания и умения: Децата ще знаят, че материалите могат да се използват повторно, вместо да се изхвърлят. Ще бъдат развити умения за изработване на художествени материали.

Предварителна подготовка: Учителите набавят необходимите материали.

Описание на дейността:

1. Октопод от тоалетна ролка

Оцветете ролката с бои в желан от вас цвят. • Оставете да изсъхне и разрежете почти до средата на лентички. • Използвайте маркер, за да навиете лентичките нагоре, за да се „накъдрят“. • Нарисувайте или залепете очи и уста. • Добавете украса и на пипалата – точки, вълнообразни черти.

2. Сърце от кори за яйца

Изрежете формичките и залепете върху картон във формата на сърце. • След като изсъхне, оцветете в червено. • Когато боята изсъхне, изрежете по ръба и залепете на дъното на празна кутия от бонбони. Тя ще служи за рамка на картината.

3. Модно ревю с дрехи от рециклирани материали

Осигурете найлонови торбички, пликове за боклук в различни цветове, тиксо, телбод, маркери, цветна хартия, ленти и панделки от стари букети и др. Покажете снимки с различни костюми и оставете децата да се развихрят. Идеален старт на вечерния бал с маски.

Разговор за природата

Цели: Детето да развие способността самостоятелно да разглежда книжки с картинки или други печатни материали, да е активирана за развиване на способността за взаимно общуване и насърчаване на разговор с връстниците си, да задават въпроси и да се грижиш упоритост в получаване на отговор.

Брой участници:
Цялата група

Място на провеждане:
В детската градина.

Необходими материали:

Печатни еко-материали, картинни книги, еко-пъзели, книги и топки

Продължителност : през цялата учебна година.

Възрастова група: 5г-6г

Усвоени знания и умения:

Деца трябва да знаят, да се включват в разговор, да слушат и да отговарят на въпроси, правилно да образуват изречения, да умеят да изразяват своите мисли и идеи по време на дейностите, да проявяват интерес към разглежданите материали.

Предварителна подготовка:

Учителите набавят необходимите материали.

Описание на дейността: Учителката разказва на децата за Земята (каква форма е, който живее на планетата Земя, как трябва да я пазим) - децата седят в кръг и в средата седи едно дете- което подава топката към някое другарче и трябва да каже коя е любимата му игра с топка,

- Децата описват и разказват по картинки, отпечатани материали, ситуации с екологично съдържание

- Редят пъзела и разказват заедно с други деца,

- разказват се истории, които децата са научили, кои растения са отровни (опасни за здравето) за отровни змии...

- Необходимо е да се задават въпроси относно съдържанието на дейността.

Забавна математика

Цели: Децата трябва да разработват необходимостта и възможността за намиране на собствени подходи при решаване на проблемни ситуации, да развият умения за движение на пръстите и дланта за конкретната цел да се насърчат към използването на старите знания в придобиване на нови понятия и представи

Възрастова група: 5г и 6г

Брой участници:
Всички деца от групата

Необходими материали:

Топки от различни материали и размери, листа с нарисувани различни геометрични форми, чаши - големи, малки, с тясно и широко гърло, естествени материали (памук, камък, дърво).

Продължителност: един час

Усвоени знания и умения:

Децата трябва да разбират понятието множество, да използват своята креативност при решаване на проблемни ситуации.

Предварителна подготовка: Учителката подготвя отпечатани листа с нарисувани геометрични фигури, топки с различна големина и материал за час се приготвя се по-голямо количество вода за часа, бутилки, чаши и други естествени материали (камъни, дърво и памук).

Описание на дейността:

Учителката предлага на децата топки с различна големина и цвят - изисква се от децата да определят топките по цвят, - по качеството, от какъв природен материал е (топка от хартия, топка от прежда, гума)

- Да се даде на децата лист хартия с изрисувани геометрични фигури и трябва да отделят кръговете и да ги оцветят с цвѐта на планетата.

- На децата се предлагат различни естествени материали - камък, дърво, памук - децата трябва да ги класифицират по цвят, размер и форма

- Учителката заедно с децата поставят на масата повече чаши - малки и големи - бутилки с тясно и широко гърло - излива се водата в различните по размер и форма съдове и децата експериментират с водата. Да разкажат и едновременно да учат понятията голямо - по-малки, по-тесни и по-широки.

Природата и децата

Цели: Да се възпита у децата чувство на уважение към природата и красотата в нея. Да се грижат и обичат животинския свят, да изследват и разпознават различни звуци, гласове и шум, когато са в естествена среда.

Възрастова група: 5г - 6г.

Брой участници:
цялата група

Място на провеждане:
Двора в детската градина, в занималнята, на открито, в гората

Необходими материали:

пластмасови контейнери, вода, почва, дървени пръчки, ледени кубчета, камъчета.

Времетраене: 2 часа.

Усвоени знания и умения:

Децата ще могат да получат информация, да придобият знания чрез задаване на въпроси по време на наблюденията в природата, да разбират и да могат да групират обекти по характеристики.

Предварителна подготовка: Учителката подготвя и осигурява всички консумативи

Описание на дейността:

В пластмасовите контейнери, учителката поставя почва, чиста, незамърсена - в друг контейнер се поставя почва, която съдържа пластмасови чашки, чанти и т.н. отпадъци, хартия - всички деца наблюдават съдовете - педагогът им казва какво е замърсената почва, какво има вътре, кой я замърсява - децата се питат какво трябва да направят с отпадъците

- Децата се разхождат в природата - всички застават под едно дърво и им се задава въпрос "С какво дишаме"? - с нос и през какво дишат дърветата? - листата. Обяснете на децата за въздуха и как е необходимо да го предпазите от замърсяване.

- Децата се разхождат из парка, поляна - всичко, което намират в природата, се събира в торбички - след това ги разпределят - листа, камъни, лечебни билки.

- В стаята се внася клонче от дърво - в зависимост от времето на годината, децата заедно с педагога го украсяват със сухи (или зелени) листа, памук, пуканки (като цветете),

- Педагогът осигурява кубчета лед, купа с вода, камъни и почва - всичко се поставя на масата и заедно с децата описват всички материали - децата ги докосват с ръце и обясняват разликите - лед-камък, почва

Спорт и здраве

Цели: Здравето и благосъстоянието са важен фактор в процеса на детския растеж и развитие. Доброто физическо състояние подготвя самите деца за активното им участие в живота с околната и за прилагането на здравословни и безопасни практики в ежедневиите дейности.

Възрастова група: 4г -6г

Брой участници: цялата група

Място на провеждане: парк, двор в детската градина, занималнята

Необходими материали:

Камъни, нарязани листа в кръгове, въже за скачане, греди за ходене или изкоренени трупи.

Времетраене: 2 часа

Усвоени знания и умения:

Деца трябва да разпознават отделните части на тялото си и да синхронизират своята двигателна функция. За да умеят децата да установят взаимодействие с околната среда чрез комбинация от сетивните и двигателните умения трябва да се научи сензомоторният развитие, който включва осъзнаване на тялото, осъзнаване на пространството и усет за посока на движение на предметите, разположени в пространството

Предварителна подготовка: Преподавателят организира предвидената дейност

Описание на дейността:

Деца заедно с учителката отиват сред природата или в парк - децата ходят по ниска греди за деца - ако се намират в естествена среда могат да се движат и по естествено дърво или да прескачат от камък на камък. Може да се използва дейността пропускане или навеждане

- Учителката води децата на разходка в парка - децата тичат около дърветата в зиг - заг линия - обикалят около дървото и тичат до другото дърво

- В детската градина учителката подготвя нарязани кръгове от бял лист - реди ги на пода - кръговете се разполагат по земята както камъните в естествена среда - и децата трябва да ги прескачат (от лист на лист).

VI. ЛИТЕРАТУРНА СПРАВКА/ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

Използвана литература, автори

Използвана литература, автори

- Алексеев В. А. 300 вопросов и ответов по экологии. – Ярославль: Академия развития, 1998.
- Алёшина Н. В., Ознакомление дошкольников с окружающим и социальной действительностью, М.: Просвещение, 2005.
- Арнт. М., Барвинек Х. и др., Запознаване с природата, ДИ Народна просвета, С., 1980.
- Аспарухова, М., Детето със СОП – брошура за родители, изготвена по Проект „Училището е и мое право“ с финансова подкрепа на Фондация „Отворено общество. Изд. Център за приобщаващо образование 2014.
- Ралица Атанасова, ВТУ „Св.св.Кирил и Методий“, специалност „Предучилищна педагогика и чужд език“, IV курс с научен ръководител гл. ас д-р Петя Конакчиева. Разработка с резултати от проведено проучване на научни литературни източници по проблеми, свързани с възпитаването на екологична култура в предучилищното детство чрез средствата на игровата дейност. В.Търново, 30.05.2012г.
- Балева Цв., Екологичното възпитание на децата от предучилищните заведения, Referati.org, Стара Загора, 1998.
- Бахчеванова- Георгиева, Р., Методика за екологично възпитание на деца от предучилищна възраст в условията на детската градина, Научни трудове на Русенски университет – 2014, том 53, серия 6.2
- Бонева Б., Юлзари С., Баракова М., Запознаване с околната действителност в детската градина, Просвета, С., 1991.
- Владимировна, Б., Анна, Проект по работе с родителями в экологическом воспитании дошкольников – Москва, Россия, ИД «Первое сентября», 2003–2017 ИД «Первое сентября»
- Галчева, К., 101 игри за екологичното възпитание, Пловдив 2001.
- Илиева – Стоянова, Х., Календерова, А., Помагало с еко занимания за ученици от начално, основно и гимназиално образование –Еко – кампус, Сандански, създадено по проект: “Създаване на екокампуси – като средство за засилване на трансграничното екологично образование и обучение”, фондация „Общество на познанието“, 2014
- Конакчиева, П., Екология и устойчиво развитие в предучилищното образование, (2014) Екология и устойчиво развитие в предучилищното образование Педагогика: НИОН „Аз Буки“, 2014, кн.1, с. 55 – 62. ISSN 0861 – 3982. Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, Педагогически факултет,
- Конакчиева, П., Приоритети в единното екологическо възпитателно пространство «ДГ –

семејство», (2013). Приоритети в единното екологично-образователно пространство „детска градина – семејство” (сс. 16 – 59). – Педагогически алманах на ВТУ „Св. св. Кирил и Методиј”, кн. 2, Велико Търново: Универзитетско издателство „Св. св. Кирил и Методиј”.

- Лисаченка, П., Растем грижливи стопани”
- Автор: Лукьянова В. И., воспитатель государственного учреждения Самарской области средней общеобразовательной школы №21 города Сызрань Самарской; Сайт для воспитателей детских садов - «Дошколенок.ру» Создано: 18.02.2014, Опыт работы на тему: «Игры как средство экологического воспитания»
- Миронова, Т.В., статья „Теоретические аспекты экологической подготовки младших школьников особыми образовательными потребностями”, текст научной статьи по специальности «Народное образование. Педагогика», Поволжье 2008г.
- Радева, В. „Ситуации с екологично съдържание в контекста на основните принципи за устойчиво развитие”, Научни трудове на Русенски университет - 2011, том 50, серия 6.3
- Янакиева, Е., Екологичното възпитание на децата от предучилищна възраст / енциклопедия за предучилищния педагог / ИК Даниела Убенова, С., 1994.
- Янакиева Е., Аз съм потокът, а ти реката в която се вливам, за екологичното образование на децата от предучилищна възраст, Лимант, одобрено от МОН 24.04.2000.
- Наръчник за учене чрез преживяване: „Вкусната градинка”, уроци от Природата за всички, по проект: “Солидарна мрежа на вкусните образователни био-градинки в България” на Фондация ЗАЕДНО – общуване за подкрепа и развитие, реализиран с финансовата подкрепа на Конфедерация Швейцария чрез Фонд за реформи, свързани с участието на гражданското общество” през сезон 2013 – 2014., Кампания “Умения за устойчив начин на живот” - 2010 - 2016
- Управление на околната среда за по-добър живот в училищата - Ръководство за учители (I-IV клас) Министерство на околната среда и водите, София, 2010г.
- Сборник с добри практики за приобщаване на деца със СОП
- ЦДГ „Снежанка” гр.Златоград - Проект „Учители , деца и родители – заедно можем повече” - <http://www.cdgsnejanka.com/projects.php>
- Крокотак – сайт за занимания и игри за деца – <http://krokotak.com>

Проект № СВ006.1.11.079
„Зелени детски градини за устойчиво бъдеще“

Проектът е съфинансиран от Европейския съюз чрез Програма Интеррег-ИПА за трансгранично сътрудничество България-Македония

The project is co-funded by European Union through the Interreg-IPA CBC Bulgaria – the former Yugoslav Republic of Macedonia Programme

Проект № СВ006.1.11.079 „Зелени детски градини за устойчиво бъдеще“

Този наръчник е направен с подкрепата на Европейския съюз, чрез Програма Интеррег-ИПА за трансгранично сътрудничество България-Бивша Югославска Република Македония, СС1 No 2014ТС1615СВ006. Съдържанието на наръчника е отговорност единствено на Детска градина „Първи юни“ град Кюстендил и Детска градина „Детска радост“ град Струмица и по никакъв начин не трябва да се възприема като израз на становището на Европейския съюз или на Управляващия орган на Програмата.